

Mendelova univerzita v Brně

Zahradnická fakulta v Lednici

KOMPONOVANÁ KRAJINA – ANALÝZA A NÁVRH PÉČE

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce

Ing. Markéta Flekalová, Ph.D.

Autorka diplomové práce

Bc. Tereza Konečná

Lednice 2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Bc. Tereza Kramarovičová**
Studijní program: Zahradní a krajinná architektura
Obor: Management zahradních a krajinná/ských úprav
Název tématu: **Komponovaná krajina – analýza a návrh péče**
Rozsah práce: cca 60 stran textu, mapové, tabulkové a obrazové příloha

Zásady pro vypracování:

1. Prostudujte odbornou literaturu týkající se problematiky komponovaných krajín. Zaměřte se na jejich hlavní typy, období vzniku, charakteristické rysy komponovaných krajín, prvky a vztahy, které vytváří kompozici. Detailněji rozeberte zákonitosti komponovaných krajín ze stejného období, jako je modelové území. Získané poznatky shrňte v úvodní části diplomové práce.
2. Jako modelové území byla vybrána krajina mezi Olomoucí a Prostějovem. Stručně modelové území charakterizujte z hlediska jeho přírodních podmínek a historického vývoje.
3. Modelové území zhodnoťte z hlediska ověření pravděpodobnosti kompozice. Jako metodické východisko použijte Metodiku identifikace komponovaných krajín Ústavu plánování krajiny. V souladu s touto metodikou ověřujte předpoklad komponovanosti pomocí historických mapových a obrazových podkladů, aktuálních mapových podkladů, terénních průzkumů a studia literatury a pramenů. Vyslovte a odůvodněte názor na to, zda je zkoumaná krajina komponovaná, či nikoli.
4. Popište, které vegetační kompoziční prvky (nebo historické krajinné struktury) v krajině zůstaly dodnes a určete jejich současnou funkci v krajině. Vyjádřete základní principy dalšího rozvoje a managementu modelového území dle těchto požadavků: zda se přítomnost krajinné kompozice potvrdí, či nepotvrdí; jaká je současná funkce zbylých kompozičních prvků (nebo HKŠ) v krajině; jaké jsou potřeby krajiny z hlediska jejího využívání a ekostabilizace.
5. V závěru práce zobecněte získané poznatky ve formě stanovení základních principů, jak přistupovat k potenciálně komponovaným krajinám a doporučení, jak zohlednit komponovanost (pokud se potvrdí) v jejich dalším rozvoji. Je možné např. propojit dochované vegetační kompoziční prvky s Územním systémem ekologické stability?

Seznam odborné literatury:

1. KUPKA, J. *Krajiny kulturní a historické : úloha hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny*. 1. vyd. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2010, 179 s. ISBN 978-80-01-04653-1.
2. SEMOTANOVÁ, E. *Mapy Čech, Moravy a Slezska o zrcadle staletí*. 1. vyd. Praha: Libri, 2001, 263 s. ISBN 80-7277-078-0.
3. KUBEŠA, P. *Komponovaná kulturní krajina a možnost její obnovy a zachování*. 1. vyd. Olomouc: Národní památkový ústav, 2010. ISBN 978-80-86570-17-4.
4. KLUŠŤÁKOVÁ, L. – FLEKALOVÁ, M. – KUČERA, P. – MAJÁKOVÁ, B. – SALAŠOVÁ, A. – ŠTĚPÁNOVÁ, D. *Komponované krajiny*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita, 2011, 78 s. ISBN 978-80-7375-536-2.
5. LOEW, J. *Rukověť projektanta místního územního systému ekologické stability : Metodika pro zpracování dokumentace*. 1. vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 1995, 122 s. ISBN 80-85765-55-1.
6. Acta Pruhonicensia : [Investice do rozvoje vzdělávání, reg.č.: CZ1.07/2.2.00/15.0084], 95/2010. Práhonice: 2010. ISBN 978-80-85116-75-5, 978-80-7415-034-0. URL: <http://kramerius4.mendelu.cz/search/i.jsp?pid=uid:93070f0-6ed1-11e2-bae8-0013d398622b>.

Datum zadání diplomové práce: prosinec 2013

Termín odevzdání diplomové práce: květen 2015

I. S.

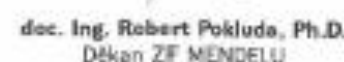

Bc. Tereza Kramarovičová
Autorka práce

doc. Ing. Petr Kučera, Ph.D.
Vedoucí ústavu

Ing. Markéta Flekalová, Ph.D.
Vedoucí práce

doc. Ing. Robert Pokluda, Ph.D.
Děkan ZF MENDELU

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci na téma Komponovaná krajina – analýza a návrh péče vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1999 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Lednici dne 5.5. 2015

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla především poděkovat Ing. Markétě Flekalové, Ph. D. za vedení diplomové práce, za odborné a věcné připomínky, ochotu a trpělivost. Poděkování také patří mé rodině a přátelům, za podporu během celého studia.

OBSAH			
SEZNAM TABULEK	6		
SEZNAM OBRÁZKŮ	6		
1. ÚVOD	7		
2. CÍL PRÁCE	7		
3. LITERÁRNÍ PŘEHLED	8		
3.1 Základní pojmy	8		
3.2 Hlavní typy komponovaných krajin	10		
3.3 Charakteristiky komponovaných krajin	11		
3.3.1 Kompozice vnitřní a vnější – forma a obsah	11		
3.3.2 Skladba krajinné kompozice	11		
3.4 Vznik a vývoj komponovaných krajin	12		
3.4.1 Středověká sakrální kompozice	12		
3.4.2 Renesanční krajinné kompozice	13		
3.4.3 Barokní krajinné kompozice	13		
3.4.4 Klasicistní krajinné kompozice	13		
3.4.5 Romantické krajinné kompozice	14		
4. MATERIÁLY A METODIKA PRÁCE	15		
4.1 Struktura práce	15		
4.2 Analýza modelového území	15		
4.3 Metodika práce	15		
4.3.1 Základní rozbory	15		
4.3.2 Vyhodnocení modelového území	16		
4.3.3 Hodnocení vegetačních kompozičních prvků	17		
5. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA A ANALÝZA ÚZEMÍ	18		
5.1 Vymezení zájmového území	18		
5.2 Lokalizace území a širší územní vztahy	18		
5.3 Primární krajinná struktura	18		
5.3.1 Geomorfologické poměry	18		
		5.3.2 Geologická charakteristika	18
		5.3.3 Reliéf	19
		5.3.4 Hydrogeologická charakteristika	19
		5.3.5 Hydrologické poměry	19
		5.3.6 Pedologická charakteristika	20
		5.3.7 Klimatické poměry	20
		5.3.8 Potenciální přirozená vegetace	20
		5.3.9 Biogeografické členění	21
		5.4 Sekundární krajinná struktura	21
		5.4.1 Historický vývoj území	21
		5.4.2 Rody a majetkové poměry	23
		5.4.3 Charakteristika aktuálního využití území	24
		5.4.4 Urbanistická struktura	24
		5.5 Terciární krajinná struktura	25
		5.5.1 Ochranné režimy	25
		5.5.2 Duchovní rozměr krajiny	26
		5.5.3 Odraz krajiny v umění a umělecká díla v krajině	27
		5.5.4 Vizualní projev krajiny	27
		5.5.5 Rekreační stezky	27
		6. VÝSLEDKY	28
		6.1 Průzkumy a rozbory	28
		6.1.1 Historická kartografická díla	28
		6.1.2 Současné mapové podklady	30
		6.1.3 Literární zdroje	31
		6.1.4 Dobová vyobrazení	32
		6.1.5 Hmotné jevy	32
		6.1.6 Shrnutí poznatků	32
		6.2 Vegetační kompoziční prvky	34
		6.2.1 Charakteristika a vymezení funkcí	34

6.2.2 Propojení vegetačních kompozičních prvků a ochrany přírody a krajiny	35
6.3 Rozvoj a management modelového území	35
7. DISKUSE	37
8. ZÁVĚR	38
9. SOUHRN A RESUME	39
10. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	40
10.1 Literatura a zdroje	40
10.2 Mapové podklady	43
11. PŘÍLOHY	44

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Geomorfologické členění zájmového území
Tab. 2 Klimatická oblast MT11
Tab. 3 Klimatická oblast T2
Tab. 4 Seznam nemovitých kulturních památek v řešeném území I
Tab. 5 Seznam nemovitých kulturních památek v řešeném území II

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 Schéma geomorfologického členění zájmového území (podklad: Geomorfologické členění ČR, 2014)
Obr. 2 Schéma členění reliéfu (podklad: Typologie české krajiny podle reliéfu, 2014)
Obr. 3 Půdní mapa - zjednodušená (podklad: Půdní mapa ČR – 1: 1 000 000, 2014)

1. ÚVOD

Snahu kultivovat a měnit krajinu k obrazu svému má člověk od počátku svého bytí. Nejen pro potřeby svého přežití, ale i pro takzvané vyšší cíle. V různých historických obdobích byl vytvořen specifický typ kulturní krajiny, do které člověk vložil symbolický či umělecký řád a vytvořil tak místa s vlastní identitou. Komponované krajiny nepředstavují módní záležitost vyšších kruhů té dané doby. Cílem bylo především vyjádření filozofických myšlenek, demonstrování vztahu člověka k Bohu a k přírodě, potřeba harmonie.

Ovšem s časem a tedy i vývojem krajiny došlo k změnám. Některé krajinářské kompozice přežily dobu svého vzniku, jiné krajinné obrazy se postupně vytratily. Zůstaly však jejich stopy a otisky v různých podobách, které bez podrobnějšího zkoumání není člověk schopen většinou rozeznat.

Měly by však být důkladněji prozkoumány, neboť mohou pomoci najít prostorové principy a hodnoty daného prostorového uspořádání, odkrýt identitu místa, objevit nové vizuální kvality či *genia loci*.

2. CÍL PRÁCE

V úvodním celku se tato diplomová práce zaměřuje na shrnutí poznatků získaných studiem odborné literatury týkající se problematiky komponovaných krajin, jejich zákonitostí a typologií. V další části se práce zabývá popisem přírodního a historického vývoje vybraného modelového území. Na základě dostupných mapových a obrazových podkladů, terénních šetření, bude modelové území pomocí dané metodiky vyhodnoceno z hlediska pravděpodobnosti kompozice.

V následujících krocích budou dochované vegetační prvky popsány a vymezena jejich současná funkce v krajině, dále vyjádřeny principy jejich dalšího rozvoje a managementu modelového území z hlediska jejího využívání a ekostabilizace. Závěrem budou získané poznatky shrnuty a navržena obecná doporučení vztahující se k této problematice.

3. LITERÁRNÍ PŘEHLED

3.1 Základní pojmy

Krajina

Existuje nespočet odlišně zaměřených definic a pohledů na krajinu, od čistě laických názorů až po pohledy různých specializovaných oborů. Z dostupných zdrojů můžeme na krajinu pohlížet z pohledu geomorfologického, geologického, ekologického, architektonického, historického, demografického, emocionálního, ekonomického či uměleckého. Gojda (2000), uvádí, že krajina je slovo starogermánského původu, kdy v období raného středověku označovalo pozemek obhospodařovaný jedním rolníkem. Dle právního pojetí (zák. č. 114/1992 Sb.), je krajina část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořena souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky.

Evropská úmluva o krajině (2000), říká, že krajina je část území, tak jak je vnímána obyvatelstvem a jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a nebo lidských faktorů.

Krajina je systémem, který je možné v čase vymezit a definovat. Je to systém s vlastní strukturou, genetickými procesy, kybernetikou a fyziologií. Jestliže, je osídlena lidskou kulturou, která do uspořádání a vývoje krajiny zasahuje, hovoříme o krajině kulturní, ve smyslu vztahu k lidské kultuře (Sádlo, 2005).

Dle Skleničky (2003) je krajina složitý systém, který nelze pochopit analýzou jeho jednotlivých částí, ale pouze systémovým a holistickým přístupem, tedy zkoumáním vazeb, procesů a principů.

Multidisciplinárta pojmu krajina velmi ovlivňuje jeho sémantický obsah, interpretaci i logiku prostorového vymezení. Proto je prostorové vymezení úzce spjato s oborovým vnímáním, úhlem pohledu, účelovým vymezením a také časoprostorovým měřítkem. Dle jednoho z pohledů na problematiku vymezení, je krajina považována za neohraničitelnou a nedělitelnou. Krajiny jsou spolu vzájemně propojeny a ostré hranice slouží pouze pro naše lidské porozumění. Jednotlivé vlastnosti krajin se však do sebe vzájemně prolínají, a proto je jisté, že nemohou být ostré (Kulišťáková et al., 2011).

Krajina je stěžejním tématem této práce. Prostor kolem nás více či méně ovlivňován lidskou činností, hospodářského, estetického, ekologického či kulturního charakteru. Každá krajina je charakteristická určitými přírodními či kulturními prvky. Část zemského povrchu nedotčená lidskou činností se nazývá přírodní krajina, jejím opakem je krajina kulturní.

Kulturní krajina

Činností člověka a přírody vznikla kulturní krajina, kterou lze dále dělit v několika směrech. Jednoduše řečeno, vzniká všude tam, kde žije člověk, je tedy typickým obrazem krajiny evropského kontinentu.

Dle definice výboru pro světové dědictví (UNESCO), z roku 1992, je kulturní krajina kombinací díla člověka a přírody, které jsou dokladem vývoje lidské společnosti a sídel v průběhu historie, ovlivněná fyzikálními jevy anebo příležitostmi daných jejich přírodním prostředím a vlivem postupných společenských, ekonomických a kulturních vlivů, jak vnějších, tak vnitřních.

Pro krajinu antropicky ovlivněnou používá termín kulturní krajina. Krajina tedy není kulturní ve smyslu kvality, ale jako výsledek činnosti lidské civilizace, a to bez ohledu na to, zda je tato činnost vnímána pozitivně či negativně. Krajina tak zaznamenává historický vývoj společnosti, paměť krajiny se stává sama o sobě kulturně historickou památkou, což potvrdila i Evropská úmluva o krajině (Salašová, 2002). Sklenička (2003) tvrdí, že kulturní krajina je tvořena mozaikou ekosystémů, které jsou do různé míry ovlivněny činností člověka. Mají různou strukturu a druhové složení, a vyžadují ke svému fungování různý přísun dodatečné energie.

Historická kulturní krajina, je označení pro územní celek, jehož jednotlivé prvky či jejich seskupení jsou význačné z historického hlediska, a vznikly za účelem kulturní a hospodářské kultivace prostředí, cílevědomou lidskou činností. Je tak svědectvím činnosti různých kultur při osídlování země. Tento typ krajiny lze dále rozdělit na tři základní typy, a to krajina architektizovaná, krajina historická hospodářská a krajina jinak kulturně historicky významná (Hendrych, 2002).

Komponovaná krajina

Výbor pro světové dědictví UNESCO definoval komponované krajiny v roce 2008, jako specifický typ kulturní krajiny, který byl záměrně navržen a vytvořen člověkem. Do tohoto typu kulturní krajiny jsou zahrnuty zahrady, parky a rozsáhlé krajinné kompozice.

Cílek (2011) říká, že komponovaná krajina u nás málokdy vznikala náraz podle jednoho ambiciózního plánu, ale byla spíš postupně dotvářena.

Pojem komponovaná krajina je označení pro všechny typy krajin, ve kterých byly změny prováděny cíleně s velkým důrazem na jejich kompoziční, symbolické a estetické parametry (Salašová, 2004). Dle Kupka (2010), tak cílevědomou činností člověka vznikly kompozice různého charakteru, které se v krajině uplatňují dodnes a podílejí se na jejím charakteru. Svůj podíl má i lidové krajinářství, kdy lidé začali sázet aleje ovocných dřevin vedoucí k mlýnům,

kovárnám a jiným stavbám.

Výraz barokní krajina, který se nezdá používat jako synonymum pro výraz komponovaná krajina, označuje historickou fázi vývoje kulturní krajiny, charakteristickou specifickými historickými, uměleckými a přírodními jevy. Dnešní krajinu již tak nazvat nelze, i když jsou v ní znatelné stopy barokní kultivace. Jedná se pouze o reliktní struktury, o krajinu s barokním dědictvím (Sádlo, 2005).

Kulišťáková (2013) zdůrazňuje, že pojem komponovaná krajina nesouvisí pouze s obdobím baroka a zároveň, že každá krajina s barokními prvky nemusí být krajinou komponovanou. V odborných kruzích bývá spojována s pojmy urbanizovaná, architektizovaná nebo komponovaná architektizovaná krajina, záměrně koncipovaná krajina, rozsáhlý krajinný celek nebo historický krajinný celek. Přestože sémanticky tyto pojmy směřují k plošnému uspořádání krajiny, je třeba vnímat i estetické a symbolické souvislosti, jež souvisí s identifikací a vymezením tohoto typu kulturní krajiny.

Dle Hendrycha (2002) je výraz komponovaná krajina souznačným výrazem pro architektonizovanou krajinu. Tu definuje jako výrazný historický krajinný celek s patrným kompozičním záměrem při utváření prostorových vztahů mezi jednotlivými krajinnými prvky, a to bodovými, liniiovými a plošnými. Prvky bodovými jsou architektonické a přírodní solitéry, drobná architektura, plastika či jejich soubory, liniiové prvky charakterizují vodní toky, komunikace a jejich vegetační doprovod, stromořadí, aleje, vegetační pásy. Plošné prvky jsou reprezentovány sídelními útvary, lesními, zemědělskými a vodními plochami. Kompoziční principy mezi jednotlivými prvky jsou buď v souladu s hospodářským významem anebo mu jsou nadřazeny. Komponované krajiny, na rozdíl od zahrad a parků, unikají zájmu veřejnosti, státní správy, ale mnohdy také projektantů územních plánů. A to všechno přesto, že často souvisejí s vizuální kvalitou prostoru, geniem loci a celkovou atraktivitou a identitou místa (Kulišťáková, 2013).

Komponovaná krajina je část zemského povrchu záměrně navrženým člověkem. Je tedy krajinou kulturní, ale s předem daným kompozičním záměrem, který může mít různý charakter, duchovní, filozofický, umělecký či hospodářský.

Historické krajinné struktury

Dle Jančury (1998), se historické krajinné struktury, jinak hks, často jeví jako izolované relikty a reprezentují tak starší časové horizonty. Mnohdy se vyskytují skrytě a jsou nenápadnými objekty současné krajinné struktury, jinde jsou nenápadnými dominantami, profilujícími celý krajinný ráz. Avšak vždy tvoří neodmyslitelnou součást každé krajiny.

Historické krajinné struktury krajiny představují specifický dobově ohraničený a prostorově se neustále zmenšující subtyp krajinných struktur jako celku (Huba, 1988). Historické krajinné struktury se velice úzce vážou na primární krajinnou strukturu. Jedná se o vrstvu přírodních prvků a jejich vztahů, zahrnující hlavně abiotické prvky jednotlivých složek krajiny, což je dáno přizpůsobivostí člověka na stávající přírodní podmínky ve vyšší míře než nyní (Golešová, 2009).

HKS jsou součástí kulturní krajiny, neboť jsou to relikty lidské činnosti dochované do dnešní doby. Patří sem jak prvky přírodního charakteru, tak hmotné objekty, které dokazují antropickou činnost určitého období.

Krajinný ráz

Čas, prostor a kultura, představují tři nejdůležitější, univerzální veličiny, ve kterých se kulturní krajina přetváří a získává tak vlastní charakter neboli krajinný ráz. Přeměny krajiny se vyskytují ornamentně, paralelně a komplementárně. Každý prvek kulturní krajiny je zakotvený v průsečíku času, prostoru a civilizace (Salašová, 2006). Pojem charakter krajiny odpovídá pojmu krajinný ráz, a je vyjádřený především morfologií terénu, charakterem vodních toků a ploch, vegetačního krytu a osídlení. Krajinný ráz je významnou hodnotou dochovaného přírodního a kulturního prostředí, a proto je chráněn před znehodnocením. Ráz krajiny je dán specifickými rysy a znaky, které vytvářejí její odlišnost a jedinečnost, pozitivní jevy a znaky, kulturní a duchovní dimenzi krajiny (Krajinný ráz, 2014).

Ráz krajiny představuje určitý přírodní, historický či kulturní charakter určitého místa nebo oblasti. Má své určité znaky, které souvisí jak s primární krajinnou strukturou, tak s antropickou činností.

Územní systém ekologické stability

Dle § 3 zák. č. 114/1992 Sb. je územní systém ekologické stability vzájemně propojený soubor přirozených i pozmeněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, který udržuje přírodní rovnováhu. Rozlišuje se místní (lokální), regionální a nadregionální územní systém ekologické stability neboli ÚSES.

Buček a Lacina (in Löw, 1995) uvádí, že cílem zabezpečování ÚSES v krajině je uchování a podpora rozvoje přirozeného genofondu krajiny, zajištění příznivého působení na okolní, ekologicky méně stabilní části krajiny a jejich prostorové oddělení, podpora možnosti polyfunkčního využívání krajiny a uchování významných krajinných fenoménů.

Krajinná památková zóna

Podle zák. č. 20/1987 Sb., lze za památkovou zónu památkovou zónou prohlásit sídelní útvar nebo jeho část, historické prostředí nebo část krajinného celku, které vykazují významné kulturní hodnoty. Ministerstvo kultury ČR vyhláší prostřednictvím vyhlášky městské památkové zóny, vesnické památkové zóny a krajinné památkové zóny.

Krajinnou památkovou zónou (KPZ) rozumíme větší či menší území, které zahrnuje sídelní útvary a ucelené krajinné celky. Jejich dnešní podoba byla podstatně formována historickou činností člověka a zasluhuje památkovou ochranu. Reprezentují tak, dochovanou kulturní krajinu v její historicky utvářené podobě, bez výraznějších negativních zásahů. Tato území se zpravidla vyznačují vyváženým zastoupením přírodních a sídelních ploch s krajinnými nebo architektonickými dominantami, jako jsou hrady, zámky, tvrze, kostely a panské dvory. V případě starých sídelních lokalit zahrnuje území krajinné památkové zóny i významné archeologické nálezy z pravěkého nebo raně feudálního období. Mezi prohlášenými krajinnými památkovými zónami jsou rovněž zastoupena záměrně realizovaná geometrická kompoziční schémata a území bojišť významných historických bitev zejména z 19. století (Čerňanský, 2013).

Krajinářská studie

Nezávazné typy územně plánovací dokumentace bývají označovány jako krajinářská studie. Mezi jejich charakteristické rysy patří respektování ekologických principů fungování krajinných systémů, holistický přístup ke krajině, kdy je krajina chápána ve své celistvosti. Dále je důležitý konceptualismus, určení identity kulturní krajiny, její ekonomická prosperita a optimální funkční využití krajiny, tvorba strategií a stanovení hierarchie hodnot (Salašová, 2002).

Management krajiny

Pojem management vyjadřuje umění řídit nebo působit na určitou na určitou soustavu, například společnost, a ovládat její činnost. V tomto případě se jedná o činnosti v krajině (Management, 2014).

Pro management krajiny a trvale udržitelný rozvoj je nutné poznat její funkce a služby, které může nabídnout. Funkce jsou výsledkem procesů probíhajících v ekosystémech a určují například retenční kapacitu a protierozní vlastnosti krajiny, služby představují užitky, které společnost z krajiny získává (Skokanová, 2012). Kulturní krajinu lze rozdělit do subkategorií, dle jejího managementu neboli využívání, a to na krajinu lesní, zemědělskou, rybníční, rekreační, průmyslovou a urbanizovanou. V historických dobách vedla přeměna přírodní krajiny na kulturní

díky zemědělství a lesnictví, zato v současné době má největší vliv průmysl a urbanizace (Fiřtová, 2013).

Obnova krajiny

Pojem obnova bez upřesnění charakteru zásahu, vyjadřuje opravu, rekonstrukci, konzervaci či adaptaci neboli uvedení do původního stavu.

V jistém slova smyslu je nutné pojem obnova brát v souvislosti s historickým vývojem krajiny a v kontextu krajiny okolní. Doporučuje se proto analýza vývoje krajinné struktury, jakožto exaktní metoda pro vytvoření kompaktního a objektivního názoru (Sklenička, 2003).

3.2 Hlavní typy komponovaných krajin

Komponované krajiny z hlediska prostorového a programového uspořádání, lze rozdělit do tří následujících skupin. Nejde o přesné vymezení či za členění, ale o vzájemné odlišení jednotlivých typů, které bylo nejlépe shrnuto v publikaci *Komponované krajiny*, Flekalová, Kulišťáková a kol., 2011.

- **Zahrady, parky, barokní obory, bažantnice a jiné jasně vymezené prostory**

Jedná se o prostory často plošně reorganizované v duchu myšlenky kompozice. Nedochozí zde pouze k vymezení hlavních kompozičních os, ale k celkovým změnám prostoru. Plní – li tato místa jakékoliv utilitární funkce, jsou zcela podřízena vlastnostem kompozice a estetickým kompozičním záměrům. Tento typ komponovaných krajin je jasně vymezen vůči okolí a to díky prostorové hranici a jasně definované kompozice. Do této skupiny patří veškeré zámecké zahrady, městské a lázeňské parky, dále barokní obory a bažantnice a to díky jasnému vymezení vůči svému okolí ploty nebo zdmi z hospodářských důvodů. Nutno podotknout, že v barokním období byly výrazně estetizovány (Kulišťáková et al., 2011).

- **Rozsáhlé krajinářské kompozice**

Rozsáhlé krajinářské kompozice jsou komponované krajiny, jejichž prostor je organizován na základě předem daného kompozičního plánu. Tyto celky jsou tvořeny kompoziční kostrou, která je utvářena na pozadí krajiny přirozeně formované hospodářskou činností. Kompoziční principy se zde prolínají s hospodářskými a ekonomickými požadavky na území. Na rozdíl od předchozího typu je prostorová hranice nejasná. Často jsou tyto krajinné kompozice provázány se

vzdálenými dominantami, přesahující hranice panství. Příkladem rozsáhlých krajinářských kompozic jsou šlechtická sídla vznikající v období baroka i v pozdějších obdobích jako například Lednicko – valtický areál, Jičínsko, Novodvorský, Kačina, Novohradsko či Olomoucký Svatý Kopeček (Kulišťáková et al., 2011).

- **Komponované krajinné osy**

Tyto kompozice nekladou důraz na přetváření okolního prostředí v duchu kompoziční myšlenky, ale důmyslně využívají danosti, které jim prostor nabízí. Osy jsou tvořeny vzájemně provázanými kompozičními body, které mají výrazné vizuální i symbolické parametry. Výjimečně mohou být tyto vzájemné vztahy utvářeny sítí cest. Patří sem však poutní a pašijové cesty, případně cesty křížové, kromě těch, které byly koncipovány na půdorysu jeruzalémské *Via dolorosa*. V naší kultuře se jedná o cesty, které vedou k velkým městům, poutním kostelům, horám, pramenům či svatyním. Mezi výrazně symbolické krajinné kompozice, které mnohdy nelze z běžné perspektivy vnímat, patří skryté symboly posvátné geografie (Kulišťáková et al., 2011).

3.3 Charakteristiky komponovaných krajin

Lidská existence má odpradávnou potřebu sebereflexe a kreativního vyjadřování, a tímto prostředkem a znakem je umění (Kulišťáková et al., 2011). Celkové uspořádání komponovaných krajin či jejich částí bylo dáno na základě předem daného kompozičního či estetického záměru, který demonstroval postavení majitele ve společnosti, jeho majetek, duchovní přesvědčení či filosofický postoj, estetický názor. Ten mohl být veden touhou panství logicky uspořádat, snahou o usměrnění okolní divoké přírody či potřebou krásna (Kupka, 2010).

3.3.1 Kompozice vnitřní a vnější – forma a obsah

Krajinou kompozici, s ohledem na vznik komponovaných krajin, lze chápat na dvou úrovních. První je kompozice vnější, vyjádřená na fyzicko-geografické a prostorotvorné úrovni, druhá je kompozice vnitřní, která dílo utváří na abstraktní rovině a je dána myšlenkovou náplní, duchovním významem, ale i pohnutkami, které vedly k jejímu vzniku. Fyzické skladebné části spolu s obsahem, často naznačeným symbolicky, tak tvoří celistvost komponované krajiny (Kulišťáková, 2013).

Jednotný obraz je vytvořen pomocí dílčích prvků krajinné kompozice, které jsou mezi

sebou navzájem propojeny na základě vztahů na nejrůznější úrovni. Nedílnou součástí kompozice jsou vlastnosti okolní krajiny dány přírodními podmínkami či přirozeným vývojem (Kulišťáková, 2013).

Komponované krajiny mohou představovat multidimenzionální celek vnímaný na několika úrovních (Kulišťáková, 2011).

Na základě základní kompoziční myšlenky lze rozdělit kompozice na tři typy:

- **Sakrální** – krajinné kompozice nejčastěji spojeny s kostelem, kaplí, klášterem nebo drobnými sakrálními objekty. Obvykle se jedná o pašijové a křížové cesty a poutní areály.
- **Profánní** – spojeno se sídlem aristokracie nebo s hospodářským zázemím a místy pro odpočinek a rekreaci. Bývají vázány na zámky, hrady, letohrádky, dvory, bažantnice a obory apod.
- **Kombinované** – v těchto krajinných kompozicích se objevují prvky obou předchozích typů (Kulišťáková, 2011).

3.3.2 Skladba krajinné kompozice

Základními prvky řeči výtvarných umění je bod, linie a plocha. Skladebné části jsou kompoziční bod, kompoziční linie reprezentovaná osami či vazbami, a kompoziční plocha.

Kompoziční body

Kompoziční body mají v krajinné kompozici charakter určitých center nebo prostorových bodů, od kterých se kompozice vyvíjí nebo směřuje. Nejčastěji jsou to zámky, kostely, kaple, kláštery, letohrádky a jiné. Mohou sem patřit i významná vyhlídková místa, jejichž poloha byla důmyslně vybrána pro záměrné vnímání krajinné kompozice (Kulišťáková, 2013). Jsou to také významné body a uzly v krajině, obvykle v podobě dominantních staveb či souborů, jejichž účín je tvořen obrysovými kvalitami pro dálkové působení a objemovou skladbu pro bližší pohledy (Kupka, 2012).

Kompoziční linie

Kompoziční linie zajišťují celistvost komponované krajiny a vyjadřují hlavní prostorové souvislosti a vztahy mezi dílčími prvky kompozice. Tyto prostorové spojnice mohou mít charakter fyzických, vizuálních, symbolických nebo kombinovaných vazeb či os (Kulišťáková, 2013).

- **Fyzické kompoziční vazby (fyzické osy)** vytvářejí hmotnou prostorovou osnovu – základ kompozice, pomocí alejí, trasování cest apod. Tyto osy člení prostor a spolu s dalšími prvky určují prostorovou skladbu, charakter segmentace a měřítko krajinné struktury (Vorel, Sklenička, 2007).
- **Vizuální kompoziční vazby (vizuální osy)** - průhledy a důležité směry vnímání prostoru. Paprsky vizuálních os nabízejí možnost vnímání krajinné kompozice a potvrzují orientaci v prostoru. Mohou být usměrněny např. fyzickými osami alejí (Vorel, Sklenička, 2007). Vizuální vazby byly záměrně komponovány jak z významných kompozičních míst, tak z vyhlídkových tras (příkladem mohou být kočárové cesty) nebo z tzv. bran (přístupové místo, ze kterého se území otevírá pohledům). (Kulišťáková, 2013).
- **Symbolické kompoziční vazby (symbolické osy)** – neboli nehmotné spojnice významných bodů krajiny, vyjadřují skryté symbolické souvislosti a stejně jako další osy upevňují pocit soudržnosti a kontinuity krajiny (Vorel, Sklenička, 2007). Symbolické vazby předpokládají asociativní myšlení tvůrce a odhalení těchto vazeb vyžaduje znalost užitého znakového jazyka. Pro pochopení a rozkrytí obsahu kompozice jsou nezbytné vědomosti o místě, jeho historii a o dějích, které se v daném prostoru odehrály (Kulišťáková, 2013).

Kompoziční plocha

Kompoziční plocha je samostatným kompozičním celkem, který je formován vlastní kompoziční myšlenkou, zároveň však mohou být součástí mnohem rozsáhlejší krajinné kompozice. Prostorově rozsáhlé celky krajinné kompozice, které jsou vůči svému okolí často jasně vymezeny fyzicky (ohradní zeď, kanál, příkop apod.), vizuálně nebo symbolicky. Mezi plošné kompoziční objekty je možné zařadit zámecké zahrady, obory, bažantnice lesní celky, rybníky a rybníční soustavy, svaté hory, poutní areály, lázeňské parky, atd. (Kulišťáková et al., 2011).

3.4 Vznik a vývoj komponovaných krajín

Procesy architektury krajiny, v podobě kultivace a zabydlování prostředí, od nepaměti zasahovaly do uspořádání a aranžování prostoru, kompozice a modelace krajiny, jejích prostor a objektů v nich obsažených. Historicky sahá až do nejstarších údobí dějin, o čemž svědčí dochované památky záměrného organizování a kultivace venkovních prostorů a krajiny a jejích jednotlivých prvků nebo o mistrné využívání a zdokonalování morfologie a reliéfu terénu (Hendrych, 2002).

Potřeba názorné identifikace prostředí s vlastní filozofií, estetickým vnímáním a duchovním či společenským životem, daly za vznik krajinným kompozicím. Mnohdy sehrála svou roli i potřeba prezentace vlastního majetku, mocenského a společenského postavení (Kulišťáková et al., 2011).

Vzniku a vývoji krajín se opět věnuje publikace *Komponované krajiny* Flekalová, Kulišťáková a kol., 2011, kde jsou tyto úpravy nejlépe shrnuty a popsány.

3.4.1 Středověké sakrální kompozice

Středověkým sakrálním kompozicím předcházely tzv. předkřesťanské sakrální kompozice, tedy úpravy čistě sakrálního charakteru spojené s pohanskými rituály vycházející z vesmírného řádu a napojené na životní rytmus tehdejší zemědělské společnosti (Kulišťáková et al., 2011). Dále sem řadíme místa posvátná a rituální, posvátné okrsky, svatyně či posvátné háje, místa zahrazená (zahrady) a obory, využití terénu při stavbě hradišť, oppid a tvrzišť, a k nim navazujících systémů cestních sítí (Hendrych, 2002). Jedním z dokladů jsou i megalitické stavby dochované po celém světě (Kulišťáková et al., 2011).

Středověkou krajinu zabydlovala zdmí opevněná sídla a města, pohanské kultury a starobylá posvátná místa nahradily křesťanské svatyně a katedrály. S rozvojem křesťanství vznikaly kláštery a za jejich zdmí klášterní zahrady a rajské dvory (Hendrych, 2000). Budované kláštery spolu s kostelíky se stávají duchovními a kulturními centry země, vzniká tradice poutních cest a míst. Nová poutní místa nebyla zakládána pouze na principu budování staveb, ale také na jejich promyšleném umístění a celkovém uspořádání krajiny. Symbolika se odrážela nejen v krajině, ale také v urbanismu městských prostorů (Kulišťáková et al., 2011)

Středověké hrady, budované na strategicky významných vrcholech, jsou prvními výraznými antropogenními dominantami, později se stanou významnými pohledovými prvky

komponovaných krajin, ať už svými pozdějšími představami či jako zříceniny (Kulišťáková et al., 2011).

3.4.2 Renesanční krajinné kompozice

Od počátku 16. století dochází ke změně charakteru prostředí lidských sídel, zahradní prostor se stává nedílnou součástí městských i venkovských rezidencí šlechty, po vzoru italské soudobé tvorby. Dochované historické komplexy svědčí o snaze architektonického sjednocení a propojení prostoru stavby s prostorem zahrady (Hendrych, 2000).

Estetika přesahuje nejen do zahrad, ale i do krajinných pravidelných výsadeb, alejí a stromořadí, propojujících sídla se zahradami, oborami, dvory či vinicemi. Renesance vyzdvihovala hospodárnost a krásu okolní krajiny, pocit naplnění z prosperující krajiny byl navíc umocňován rozvíjejícím se režijním hospodařením šlechty a vytvářením režijních velkostatků. Stávající aristokratická sídla byla propojována s hospodářským zázemím. Bylo založeno mnoho obor, zelinářských a ovocnářských zahrad, rybníků, štěpnic, bažantnic apod. Postupná proměna vztahu člověka k volné krajině se projevovala i stavbou letohrádků (*lusthaus*), obor (zvané také *Tirgarden*, *Tiergarten*), jež byly z loveckého i estetického důvodu členěny systémem průseků, průhledů a cest, které byly lemovány alejemi. Systém těchto kompozičních linií byl uspořádán do hvězdicovitých, polohvězdicovitých, rovnoběžných i diagonálních obrazců, na jejichž průsečících byly důmyslně situovány nejrůznější stavby. Vznikaly zde hájovny, hospodářské budovy, gloriety, altány, letohrádky, později i grotty, poustevny, střelecké altány. Kompoziční schéma os umožňovalo různé průhledy uvnitř obor, ale i do okolní volné krajiny. I když v renesanci nedocházelo k záměrnému komponování prostoru jako v baroku, vznikala krásná a racionálně řešená krajina (Kulišťáková et al., 2011).

3.4.3 Barokní krajinné kompozice

Vlivem pobělohorských událostí začala převládat obrovská šlechtická panství a církevní dominia, téměř se vytratila střední třída. Vzniklo několik panství pod správou několika nejúspěšnějších aristokratických rodů (Kulišťáková et al., 2011). Do Čech přichází mnoho cizinců – feudálů, kteří s sebou přinášejí nové názory na způsob hospodaření a na výtvarný projev (Vorel, Sklenička, 2007).

Baroko je obdobím mnoha protikladů vytvářejících velmi pestrou a barevnou mozaiku, z níž vychází množství podnětů a zdánlivě protichůdných tendencí, jejichž kombinací vzniká jedinečný fenomén nazývaný česká barokní krajina, lépe řečeno krajina s barokním dědictvím (Kupka, 2012). Barokní krajina resp. česká barokní krajina je fenomén rámcově vymezený 2.

polovinou 17. až polovinou 18. století (Semotanová, 2007).

Základem rozsáhlých komponovaných krajinných úprav je rozmístění důležitých bodů neboli uzlů kompozice (Vorel, Sklenička, 2007). Dominantní působení vrchů a návrší bylo zvýrazněno kostely, kaplemi či jen drobnými prvky křížů, ve městech a na vesnicích byly vystavěny (nebo jen přestavěny) kostely, fary, zvonice, kaple, i rozlehlé hospodářské dvory, při zámcích se rozvinuly rozsáhlé zahrady a parky, obory, honitby, bažantnice, rybníční hospodářství, v lesích lovecké zámečky a hájenky, to vše propojené záměrně komponovanými vazbami (Kupka, 2010). Tyto urbanistické celky, v rámci celé české krajiny představují soubor poměrně čitelných „podpisů“ jednotlivých šlechticů nebo celých rodů, které díky své pevné struktuře připomínají rozlehlé zahrady bez obvodových zdí (Hájek, 2003).

Krajina panství byla smysluplně uspořádána kolem dominantní stavby, jejíž úči byl umocněn jejími obrysovými kvalitami pro dálkové působení a objemovou skladbou pro bližší pohledy. Hlavní osy toto období zdůraznilo kočárovými cestami v podobě průseků či alejí, krajina byla obohacena sochami, kapličkami, křížovými cestami, kříži či božími muky. Krajina byla propojena v jeden logicky, jednotně komponovaný celek pomocí rozhledů, pohledů a průhledů, k optickému rozšíření prostoru byly využity i vzdálené dominanty ležící mimo vlastní areál (Kupka, 2010).

Barokní krajinná kompozice kladla silný důraz na hlavní středovou osu s vyvrcholením v dominantní stavbě profánního či sakrálního charakteru. Promyšlený kompoziční plán založený na důmyslné osovosti a radiálním schématu vedl k zesilování vizuálního i emocionálního účinku směrem ke kompozičnímu ohnisku krajiny, od kterého se celek utvářel (Kulišťáková et al., 2011). Kromě výše zmíněného se do celkové kompozice zapojily staré solitérní stromy, jejich skupiny, i rozsáhlé remízy, celé lesní komplexy, rybníky a jejich soustavy, vodní toky a přirozené terénní útvary (Kupka, 2010).

Obecným principem bylo vytvořit svébytný výtvarný řád v přírodě, který by organizoval prostor s přírodními prvky, a který organizoval krajinu s osídlením a hospodářským využitím (Vorel, Sklenička, 2007). Díky souhře několika jedinečných okolností byly vytvořeny podmínky pro vznik řady svébytných krajinných úprav, které dodnes tvoří v některých místech neopakovatelné kulturně-historické hodnoty naší krajiny (Kupka, 2010).

3.4.4 Klasicistní krajinné kompozice

Klasicismus vznikl ve Francii, v důsledku společenských změn. Odvrací se od baroka a směřuje k antické jednoduchosti. Důraz byl kladen na jednoduchou a přesnou harmonii (Klasicismus, 2009).

Krajina okolo klasicistních sídel byla protkána alejemi a nekonečnými dalekými průhledy, ukončenými na horizontech uměleckým akcentem nebo pohledem do nebe, který vytvářel iluzi nekonečnosti. V duchu myšlenky kompozice docházelo k rozsáhlým terénním modelacím, vysušování bažin a tvorbě nových, geometricky formovaných vodních ploch. Propojení zahrady s krajinou bylo provázeno rušením zdí, které byly nahrazovány mřížemi, kanály a skrytými vodními příkopy. Centrum a hlavní ohnisko kompozice vytvářela budova zámku, od níž vedly komponované průhledy a krajinné osy fixované v prostoru vysokými stříhanými zdmi a alejemi. V úpravách krajiny a jejího vztahu k sídlu se uplatnila velkorysost příjezdových cest, lemovaných i několika řadami alejí (Kulišťáková, 2011).

3.4.5 Romantické krajinné kompozice

Snaha o přiblížení k přírodě, odpor k vžitým pravidelným formám předešlých stylů, manifestace romantického chápání přírody i ekonomické podmínky, kdy finanční nákladnost udržování zahrad byla neúnosná, byly u počátku vzniku romantických krajinných kompozic. Neproduktivní pravidelné zahrady byly proměněny na téměř přírodní a trvale udržitelné scénérie, což byla jistá úleva pro majitele panství (Hendrych, 2000).

V tomto období se poprvé v historii formuje estetika přírody, která se stává součástí kompozice v pravém slova smyslu. V duchu nových kritérií estetiky opouští romantismus principy geometrické formálnosti a začíná pracovat s křivkou, organickými tvary, prvky venkovské a pastorální krajiny, kontrastem světla a stínů mezi otevřenými loukami a uzavřeným interiérem lesa a porostů (Kulišťáková et al., 2011). Středověké rybníky byly přeměněny na okrasné vodní plochy a jezera, součástí scénérií byly i sportovní honitby a lovy zvěře, vznikaly ozdobné statky tzv. ferme ornée (Hendrych, 2010). Celá krajina je protkána hustou, důmyslně vedenou cestní sítí, která provází návštěvníka programovou náplní kompozice. Ta je založena na vytváření pocitu tajemna a momentech překvapení z otvírajících se scén. Jsou vytvářena intimní a tajemná zákoutí a otevřené prostory s promyšlenou krajinnou scénérií (Kulišťáková et al., 2011).

Kromě již zmíněných důvodů ekonomických, vlivů romantického cítění a chápání světa, odporu k přílišné formalitě vžitých rozvrhů zahradních kompozic baroka a klasicismu, je nutné uvést i vliv orientu a postupné formování nového přístupu tvůrců zahradního umění 18. století (Hendrych, 2010).

Romantické krajinné úpravy se přizpůsobují místnímu rázu a čerpají z něj hlavní náměty, tedy podřizují kompozici krajině. Zámek, který byl doposud středobodem a ohniskem prostoru, je do krajiny jemně včleňován. Přestože se koncept a myšlenka komponování prostoru v období romantismu zcela liší od krajinných kompozic baroka, zůstávají barokní a klasicistní přímé

krajinné osy fixované cestami a alejemi i součástí romantických kompozic. Hlavním východiskem bylo sjednocení účelnosti a krásy. Výsledkem pak byla záměrně kultivovaná, plně funkční a zároveň esteticky působivá krajina. (Kulišťáková et al., 2011).

4. MATERIÁLY A METODIKA PRÁCE

4.1 Struktura práce

Diplomová práce byla rozdělena do těchto částí – literární rešerše, materiály a metodika práce, základní charakteristika a analýza území, a výsledky. Literární rešerše shrnuje hlavní typy, charakteristiku a období vzniku komponovaných krajin. V části materiály a metodika práce je popsán metodický postup, dle kterého probíhalo ověření z hlediska pravděpodobnosti kompozice a materiály, které byly použity. Další část popisuje přírodní podmínky a historický vývoj modelového území. Výsledková část shrnuje získané poznatky, prezentuje výsledky a navrhuje další opatření

4.2 Analýza modelového území

V rámci modelového území byla provedena analýza primární, sekundární a terciární krajinné struktury, pro kterou byla použita data z těchto mapových a wms serverů.

- Národní geoportál INSPIRE (<http://geoportal.gov.cz/web/guest/map>)
- Mapové produkty ČÚZK (<http://geoportal.cuzk.cz/>)
- Mapový server Mapy.cz (<http://www.mapy.cz/>)
- Mapové aplikace České geologické služby (<http://www.geology.cz/>)
- Mapová aplikace MapoMat AOPK ČR (<http://mapy.nature.cz/>)
- Prezentace starých mapových děl (<http://oldmaps.geolab.cz/>)

4.3 Metodika práce

Předkládaná práce ve svých postupech vychází z certifikované metodiky: Metodika identifikace komponovaných krajin, vydané Ústavem plánování krajiny, Zahradnické fakulty, Mendelovy univerzity v Brně v roce 2014. Autory jsou: Ing. Lenka Kulišřáková, doc. Ing. Petr Kučera, Ph.D., doc. Dr. Ing. Alena Salašová, Ing. Markéta Flekalová, Ph.D., Ing. Daniel Matějka, Ing. Katarína Pavlačková, Ing. Jozef Sedláček, Ing. Daniela Vítovská, Ing. Barbora Matáková a Ing. Darek Lacina.

Metodiku lze rozdělit na základní a speciální průzkumy a rozborů. Cílem těch základních, je zjistit, zda v sobě modelové území nese či nenesou prvky historických záměrných krajinných úprav. Speciální průzkumy a rozborů se věnují detailnímu popisu krajinné kompozice a jejich vzájemných vztahů, tedy podrobné a odborné analýze krajinné kompozice.

4.3.1 Základní rozborů

Prvním krokem základních rozborů je sběr a následná analýza dat z volně dostupných zdrojů. Kromě historických a současných mapových děl byla prostudována literatura vztahující se k modelovému území, dále historická dobová vyobrazení a zároveň byla provedena terénní šetření pro ověření důkazů historických hmotných jevů.

Historická kartografická díla

Pro posouzení existence krajinných kompozic posloužily v první fázi volně dostupné historické mapy. Mapové podklady jsou základním nositelem informací o případných kompozicích, neboť popisují krajinu v prostorových souvislostech. Jednotlivá mapová díla jsou uvedena ve vhodném měřítku s vyznačenými hranicemi modelového území. Informace z nich získané byly interpretovány a následně zakresleny do jednoduchého schématu vytvořeného ve studentské verzi programu ArcGIS Desktop 10. Pro všechny mapové podklady bylo vytvořeno jednotné schéma, za účelem větší přehlednosti. Pod číslem jsou zde vyznačeny významné hmotné jevy, ostatní jsou uvedeny pod jednoduchými značkami. Dále jsou naznačeny možné vazby. U každého z historických mapových podkladů, jsou pro lepší srovnání použity mapové výřezy zobrazující hmotné jevy v detailu.

Postupně byla zpracována a použita tato historická kartografická díla:

Müllerovy mapy (mapování Moravy v roce 1716, 1 : 180 000)

I. vojenské mapování (tzv. Josefské mapování, 1764 – 1768, 1 : 28 800)

Stabilní katastr (Povinné císařské otisky, 1825 – 1843, 1 : 2 880)

II. vojenské mapování (Františkovo mapování, 1836 – 1852, 1 : 28 800)

III. vojenské mapování (Františko-josefské, 1876 – 1878, 1 : 25 000)

Mapy pozemkového katastru (1932, 1 : 5 000)

Historické letecké snímky (1947 – 1956, 1 : 25 000)

Současné mapové podklady

Současné mapové podklady představují cenný zdroj polohopisných informací, a to pro svou vysokou přesnost a míru detailu. Právě srovnáním historických kartografických děl a těch současných, bylo možné přesně lokalizovat současné objekty, pozorovat jejich vývoj či objevit zaniklé struktury. Pro tuto práci byla použita tato mapová díla:

Letecké snímky a ortofotomapy (Ortofotomapy ČÚZK – aktuální)

Turistická mapa ČR (Mapy.cz, 1 : 50 000)

Základní mapa ČR (ČÚZK, 1 : 10 000)

Literární a obrazové zdroje

Odborná literatura v základních rozborech představuje sekundární zdroj informací o řešeném území. Je nutné volit takové literární prameny, které jsou podloženy vědeckým bádáním v primárních, tedy dobových dokumentech.

Z odborné literatury a hlavně ze zdrojů ze kterých vychází tato práce, lze získat obecné podvědomí o době, ve které kompozice vznikala, což je důležité pro pochopení politických, hospodářských a kulturních souvislostí.

Specifický zdroj informací představují díla dobové beletrie, jež nám vyprávějí o hodnotách krajiny, místních zvycích, významu apod. Jejich hodnocení však musí být bráno značně kriticky. Dalším vhodným pramenem jsou historické pohlednice a fotografie, a to díky velké míře přesnosti, a tedy i vysoké vypovídající hodnotě.

Hmotné jevy

Hmotné jevy jsou takové jevy, které dokazují existenci prostorové kompozice. Dochované historické prvky a jejich vzájemná skladba jsou nejpádějším důkazem. Mezi hmotné jevy řadíme **zámek** (označení *Schloss, Schlof, Sch., Schl., zámek*), **klášter** (*Kloster, Closter, Cloft*), **kostel** (*Kirchen*), **letohrádek** (*Lust Schl., Lusthaus*), **lovecký zámeček** (*Jägd Schlössel, Jagd Sch.*), **lázně** (*Badhaus*).

Dále pak **voluptuární objekty**, což jsou stavby, které primárně sloužily pro radost, jako chrámky, temply, pavilony, vyhlídky, altány, zámečky a kasina. Jedná se o stavby krajinných kompozic klasicismu a romantismu.

Votivní a memoriální objekty, tedy objekty pamětní či děkovné, připomínající významnou událost nebo významnou osobnost. V baroku měly formu drobných sakrálních objektů, v pozdějších obdobích se jednalo o památné desky, obelisky, památníky či nejrůznější chrámky. Specifickým příkladem jsou výsadby jubilejních stromů.

Řadíme sem také **drobné sakrální objekty**, jako kaple (*Kapelle, Capelle*), boží muka (*Martensäule*), poklony, kříže (*Kreutz*), sochy svatých (*Statue*). V návaznosti na šlechtická sídla vznikaly další hmotné jevy, **hrobky** (*Beerdigungsplatz*). V období baroka vznikaly drobné sakrální stavby, umístěné ve volné krajině, nazývané **loreta** (*Loretto, Lorette*).

Z vegetačních prvků se objevuje **stromový rondel**, neboli vysázené stromy či stříhané živé stěny na kruhovém nebo oválném půdorysu, **aleje** (*Strasse mit Bäumen, Alee*) a **stromořadí**. Mezi

další hmotné jevy patří **cesty, vodní kanály, poutní cesty, křížové, pašijové, mariánské cesty, cesty zasvěcené, lázeňské cesty, lesní průseky, zámecké zahrady** (*Gärten, Ziergärten, Englische garten, Anlagen*), **poutní areály, svaté vrchy, svaté hory** (*Heiligenberg, Heil Berg, Heilige Berg, Heilige B., Heiliger B.*), **kalvárie** (*Kalvaria, Calvariaberg, Calvarien B., Kalvarienberg*), **bažantnice** (*Fas gart, Fasangarten, Fasan Garten, Faf Gart, Fasanengarten*), **rybníční soustava** (*Teich, See, T., rybník*), **obora** (*Thiergarten, Tier Gart., Tiergarten, Obora, Wobora*).

Významné hmotné jevy zachycené na historických mapových podkladech jsou uvedeny v detailu mapového výřezu u každého schématu daného mapového podkladu. Aktuální stav jednotlivých hmotných jevů je interpretován pomocí fotodokumentace.

4.3.2 Vyhodnocení modelového území

Vyhodnocením základních průzkumů a rozborů bylo zjištěno, zda v sobě krajina modelového území nese prvky záměrné kompozice. Na základě terénních šetření bylo vytvořeno schéma popisující zachovalost kompozičních prvků, ploch a vazeb. U těchto prvků bylo použito hodnocení vycházející taktéž z Metodiky identifikace komponovaných krajín (Kulišťáková et al., 2014). Samotné hodnocení je založeno na posouzení kvalitativního stavu daného z prvků a případné možnosti jeho obnovy. Hodnocení je pouze stav dílčího prvku a ne jeho vztah k prvkům ostatním.

1 – **existující kvalitní** – prvek krajinné kompozice je existující a plně funkční, jeho kvalitativní stav nevyžaduje pro své další trvání žádné nadstandardní zásahy

2 – **existující ve špatném kvalitativním stavu** – prvek krajinné kompozice je existující, ale funkční jen částečně, případně vůbec. Jeho kvalitativní stav není zárukou dalšího trvání

3 – **neexistující obnovitelný** – prvek se v krajině neuplatňuje, případně pouze náznakově. Prostorové vlastnosti i funkčnost jsou zcela potlačeny, obnova tohoto prvku je ale stále možná.

4 – **neexistující neobnovitelný nebo těžce obnovitelný** - prvek se v krajině neuplatňuje, případně pouze náznakově. Prostorové vlastnosti i funkčnost jsou zcela potlačeny, obnova tohoto prvku by byla vzhledem k náročnosti realizace a změn ve využití území velmi náročná nebo zcela nemožná.

4.3.3 Hodnocení vegetačních kompozičních prvků

Na základě předchozích průzkumů a rozborů byly v území vymezeny vegetační kompoziční prvky. Jejich lokalizace byla zakreslena do mapového podkladu. V tabulce je pak uveden jejich název, výměra, jejich vlastník či správce a případně i kategorie ochrany. Charakter jednotlivých vegetačních kompozičních prvků byl rozlišen jako bodový, liniový či plošný. Prvky byly dále stručně slovně charakterizovány na základě terénních průzkumů. Byly vymezeny jejich aktuální funkce v krajině.

Dále byl vytvořen mapový podklad, na němž jsou zakresleny vegetační kompoziční prvky lokální ÚSES spolu s ochranou přírody a krajiny. Ten měl za úkol interpretovat možné propojení vegetačních kompozičních prvků a územního systému ekologické stability právě na lokální úrovni.

Závěrem byly získané poznatky přeneseny do návrhu dalšího rozvoje a péče o modelové území.

5. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA A ANALÝZA ÚZEMÍ

5.1 Vymezení zájmového území

Pro účely této práce bylo vybráno území na rozhraní bývalých okresů Olomouc a Prostějov. Hranice modelového území netvoří pouze hranice správních jednotek, ale i hranice přírodních útvarů a komunikací. Takto byly zvoleny na základě vlastního úsudku, vycházejícího ze znalosti prostředí. V území se mimo jiné nachází zámek Čechy pod Kosířem a zámek Náměšť na Hané, avšak modelové území nezahrnuje celá tato panství v určitém historickém období. Centrum zájmu tvoří kromě zmíněných zámků i výrazné přírodní útvary – přírodní park Velký Kosíř a přírodní park Terežské údolí.

Vymezení území viz. Přílohy 1 Lokalizace a vymezení území

2. Vymezení hranic území

5.2 Lokalizace území a širší územní vztahy

Modelové území se nachází v jihozápadní části Olomouckého kraje, situované v prostoru mezi městy Olomouc, Prostějov, Konice a Litovel. Zájmové území je tvořeno buď celými, nebo částmi katastrů obcí Náměšť na Hané, Drahanovice, Slatinice, Slatinky, Čelechovice na Hané, Stařechovice, Čechy pod Kosířem, Pěňčín, Laškov a Olbramice. Zájmová plocha čítá okolo 7 200 ha. Celé území leží v regionu Haná.

Územím prochází silnice č. II/449 (Rýmařov – Prostějov) a II/448 (Olomouc – Konice). Přes území vede železniční trať Prostějov – Senice na Hané, se zastávkami v obcích Kaple, Slatinice, Drahanovice a Náměšť na Hané.

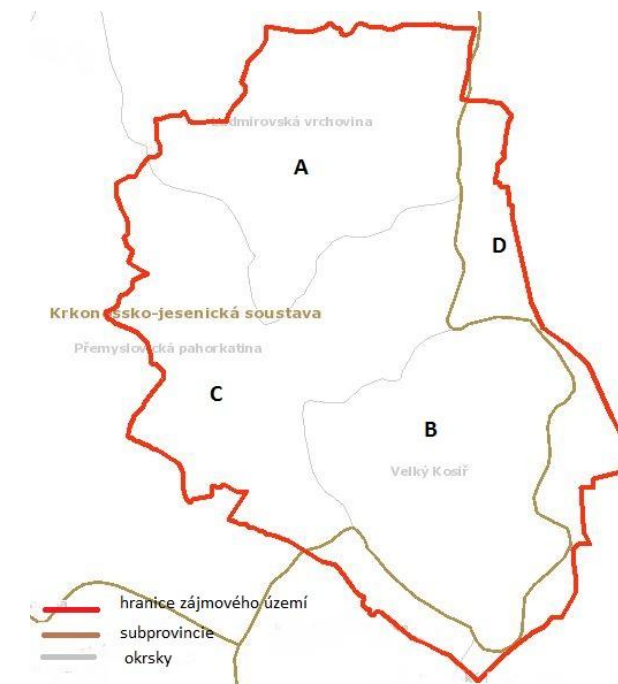
Největší obcí v území je městyň Náměšť na Hané, ležící cca 15 km od Olomouce i od Prostějova. Celková výměra katastru je 1865 ha.

5.3 Primární krajinná struktura

5.3.1 Geomorfologické poměry

Dle geomorfologického členění České republiky leží zájmové území na rozhraní dvou provincií, a to Česká vysočina a Západní Karpaty. Hranice provincií prochází územím od severu k jihu ve východní části území. Větší část tak náleží do subprovincie Krkonoško-jesenická soustava, menší do subprovincie Vněkarpatské sníženiny (Bína, Demek, 2012).

Obr. 1 Schéma geomorfologického členění zájmového území (podklad: Geomorfologické členění ČR, 2014)

Tab. 1 Geomorfologické členění zájmového území

	Označení v mapě			
	A	B	C	D
Systém	Hercynský	Hercynský	Hercynský	Alpsko-himalájský
Provincie	Česká vysočina	Česká vysočina	Česká vysočina	Západní Karpaty
Subprovincie	Krkonoško-jesenická soustava	Krkonoško-jesenická soustava	Krkonoško-jesenická soustava	Vněkarpatské sníženiny
Oblast	Jesenická oblast	Jesenická oblast	Jesenická oblast	Západní-vněkarpatské sníženiny
Celek	Zábřežská vrchovina	Zábřežská vrchovina	Zábřežská vrchovina	Homomoravský úval
Podcelek	Bouzovská vrchovina	Bouzovská vrchovina	Bouzovská vrchovina	Prostějovská pahorkatina
Okresek	Ludmírovská vrchovina	Velký Kosíř	Přemyslovická pahorkatina	Křelovská pahorkatina

Příslušnost území, z hlediska geomorfologie, do dvou provincií se samozřejmě odráží v charakteru reliéfu, geologických, pedologických a klimatických poměrech.

5.3.2 Geologická charakteristika

Podle Geologické mapy ČR můžeme území, náležící do Hercynského systému, z hlediska geologického původu přiřadit ke kulmu (spodnímu karbonu) Dražanské vrchoviny. Kulmské sedimenty zde zastupují břidlice, droby a prachovce. Od západu k východu vystupují tyto sedimenty ve třech souvrstvích: protivanovské, roztaňské a myslejovické. V podloží kulmu se objevují vrstvy staršího prvohorního útvaru (devonu) v podobě mořských vápenců. Vlivem

alpínského vrásnění došlo k poklesu této oblasti, která byla v mladších třetihorách (miocénu) zaplavena mořem. Ve větších hloubkách se usadily vápnité jíly, při okrajích pak písky, šterky, brekcie a vápence. Ve čtvrtohorách došlo na celém území k sedimentaci spraší, na dně údolí vodních toků se usadily šterkové a písčité nánosy (Fiala, 2003).

Na jihovýchodních svazích Velkého Kosíře v lokalitě devonský vápenců, bylo v jejich nadloží nalezeno četné množství mořských zkamenělin. Díky těmto nálezům se Růžičkův lom a Státní lom stali jednou z nejvýznamnějších paleontologických lokalit České republiky.

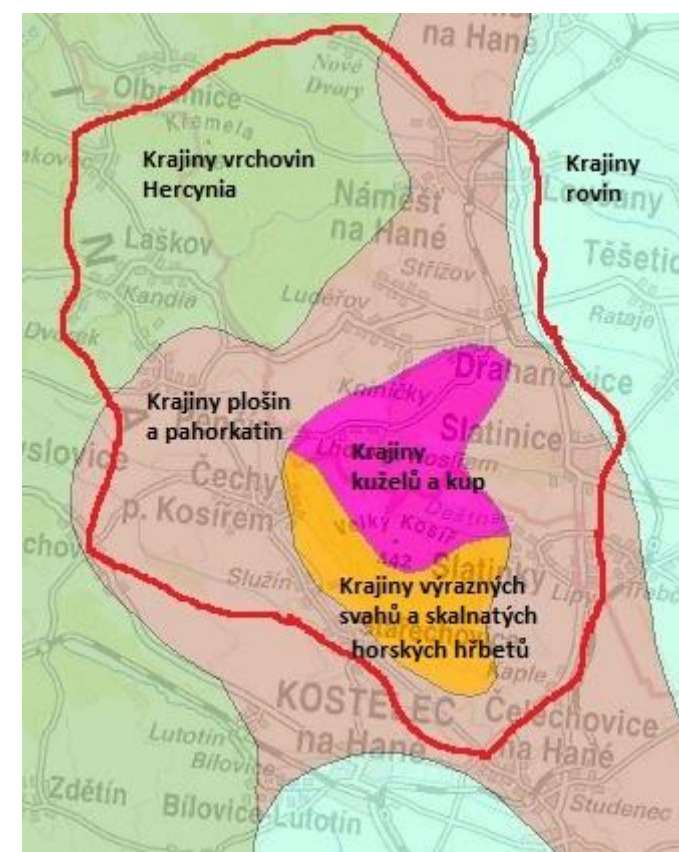
Provincie Západní Karpaty, zastoupena Hornomoravským úvalem, lemujícím modelové území na východní straně, je tvořena pliocenními jíly, písky a šterky, které byly ve čtvrtohorách překryty sprašemi (Jašková, Lehotský in Součková, 2009).

5.3.3 Reliéf

Nejvyšším bodem v území je vrchol Velkého Kosíře (442 m n. m.), ležící v jižní části území. Nejnižším místem je údolí potoka Slatinka (226 m n. m.), ve východní části řešeného území. Větší část modelového území náležící k České vysočině, lze charakterizovat jako krajinu plošin a pahorkatin, na západě přecházející do vrchovin Hercynia. Severní část hřbetu Velkého Kosíře, tedy i stejnojmenného okrsku lze popsat jako krajinu kuželů a kup, pro jižní část je typický charakter výrazných svahů a skalnatých horských hřbetů. Východní část modelového území náležící k mladší provincii Západních Karpat, lze charakterizovat jako krajinu rovin. Reliéf České vysočiny je tedy členitější na rozdíl od reliéfu Západních Karpat, který má v tomto modelovém území rovinnatý charakter. Modelové území má charakter plochých pahorkatin, nadmořská výška území se pohybuje mezi 240 – 442 m.

Reliéfní podmínky jsou ve vztahu k využití území plně respektovány. Svažité terény jsou zalesněny, sídla byla vybudována v údolích podél vodních toků. Největší část území je intenzivně využívána pro pěstování zemědělských plodin.

Obr. 2 Schéma členění reliéfu (podklad: Typologie české krajiny podle reliéfu, 2014)

5.3.4 Hydrogeologická charakteristika

Dle Hydrogeologické mapy ČR, téměř celé vymezené území zaujímá kolektor puklinový s proměnlivým podílem průlinové porozity. Vznikl v pásmu přípovrchového rozpukání a rozpojení hornin, povahou hornin geologického podloží, tedy břidlicemi, prachovými, slepenci a drobou drahanského kulmu.

V severozápadní části, v nivě řeky Šumice, se nachází kolektor průlinový. Ten je charakterizován fluvialními písčitými šterky a hlíny subrecentních stupňů údolních niv (Čurda, 1998).

5.3.5 Hydrologické poměry

Řička Šumice, pramenící v údolí zvaném Luh (k. ú. Luká), mimo modelové území, je nejvýznamnějším tokem řešeného území. Svého největšího významu a mocnosti nabírá v Přírodním parku Terezké údolí a mimo řešené území, u obce Těšetice, se vlévá do řeky Blata.

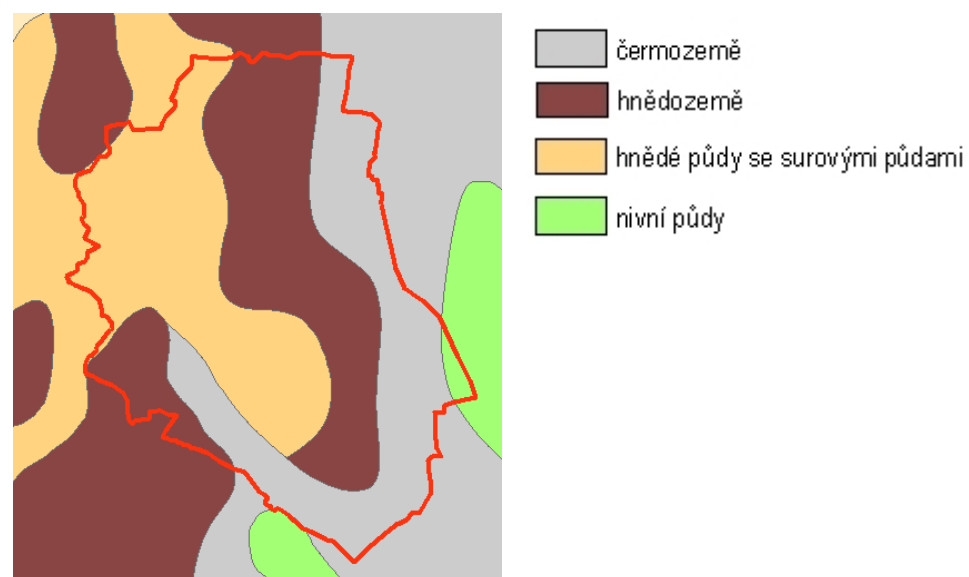
Ta je pravostranným přítokem Moravy a celá oblast spadá do úmoří Černého moře (Müller, 2004). Jejimi nejvýznamnějšími přítoky jsou potok Pilavka a Přemyslovický potok.

Dalšími toky jsou Zlatá stružka a Slatinka s přítokem Deštná, které se vlévají do Blaty. Dále pak Český potok s přítokem Pěnčínského potoka, vlévající se do Romže, taktéž spadajícího do povodí Moravy.

5.3.6 Pedologická charakteristika

Dle Půdní mapy ČR (1: 50 000) v řešeném území dominují hnědozemě, respektive půdní typ kambizem, luvizem a hnědozem. Plochy jsou částečně zalesněny, jinak intenzivně zemědělsky využívány. Půdní typ černozem se kromě oblastí náležící k provincii Západní Karpaty, vyskytuje i po obvodu Velkého Kosíře. V nivách vodních toků nalezneme fluvizemě neboli mladší nivní půdy. Pro názornost byla použita zjednodušená Půdní mapa ČR v měřítku 1: 1 000 000.

Obr. 3 Půdní mapa – zjednodušená (podklad: Půdní mapa ČR – 1:1 000 000)

5.3.7 Klimatické poměry

Dle Quitta (1971) patří část modelového území náležící k provincii Česká vysočina do mírně teplé oblasti MT11. Zbývající část území, náležící k provincii Západní Karpaty, patří do teplé oblasti T2. V níže uvedených tabulkách jsou uvedena data pro jednotlivé oblasti. Některé údaje jsou pro obě oblasti shodné, jako například srážkový úhrn ve vegetačním období, reálný stav je ale navíc ovlivněn reliéfem modelového území.

Tab. 2 Charakteristika klimatické oblasti MT11

KLIMATICKÁ OBLAST MT11	
Počet letních dnů	40-50
Počet dnů s průměrnou teplotou 10° a více	140-160
Počet mrazových dnů	110-130
Počet ledových dnů	30-40
Průměrná teplota v lednu	-2 - -3°C
Průměrná teplota v dubnu	7-8°C
Průměrná teplota v červenci	17-18°C
Průměrná teplota v říjnu	7-8°C
Průměrný počet dnů se srážkami 1 mm a více	90-100
Srážkový úhrn ve vegetačním období	350-400 mm
Srážkový úhrn v zimním období	200-250 mm
Počet dnů se sněhovou pokrývkou	50-60
Počet dnů jasných	120-150
Počet dnů zamračených	40-50

Tab. 2 Charakteristika klimatické oblasti T2

KLIMATICKÁ OBLAST T2	
Počet letních dnů	50-60
Počet dnů s průměrnou teplotou 10° a více	160-170
Počet mrazových dnů	100-110
Počet ledových dnů	30-40
Průměrná teplota v lednu	-2 - -3°C
Průměrná teplota v dubnu	8-9°C
Průměrná teplota v červenci	18-19°C
Průměrná teplota v říjnu	7-9°C
Průměrný počet dnů se srážkami 1 mm a více	90-100
Srážkový úhrn ve vegetačním období	350-400 mm
Srážkový úhrn v zimním období	200-300 mm
Počet dnů se sněhovou pokrývkou	40-50
Počet dnů jasných	120-140
Počet dnů zamračených	40-50

5.3.8 Potenciální přirozená vegetace

Dle mapy potenciální přirozené vegetace ČR, jsou v území vymezeny dvě oblasti. Tou první je Černýšová dubohabřina (*Melampyro nemorosi – Carpinetum*) pro kterou jsou charakteristické dubohabřiny, s dominantním *Quercus petraea* a *Carpinus betulus*, často s příměsí *Tilia cordata*, *Quercus robur* či *Fraxinus excelsior*. Keřové patro tvořené mezofilními druhy je většinou dobře vyvinuté pouze v prosvětlených porostech. Charakter bylinného patra určují

mezofilní druhy, jako například *Hepatica nobilis*, *Galium sylvaticum*, *Campanula persicifolia*. Podle uvedeného hospodářského využití, by Černýšové dubohabřiny měly být velmi výrazně plošně omezené a to odlesněním a následnou zemědělskou činností (Neuhäselová, 1998). Tomu zcela odpovídá i současný stav. Maloplošná území připomínají dnes spíše jen fragmenty, neboť hlavní podíl na jejich ústupu má zemědělská činnost a výsadba jehličnatých monokultur.

Druhou vymezenou oblastí je Biková a (nebo) jedlová doubrava, tedy *Luzulo albidae-Quercetum petraeae*, či *Abieti-Quercetum*. V rámci řešeného území mluvíme o Bikové doubravě, která je však víceméně odlesněná a využívána jako pole. Zde je dominantním *Quercus petraea*, dále s příměsí *Betula pendula*, *Carpinus betulus*, *Fagus sylvatica*, *Tilia cordata* a na sušších stanovištích *Pinus sylvestris*. V keřovém patru jsou nejvýraznější zmlazené druhy stromového patra. Bylinnému patru dominují (sub)acidofilní a mezofilní lesní druhy jako *Poa nemoralis*, *Luzula luzuloides*, *Vaccinium myrtillus*, *Convallaria majalis* či *Festuca ovina*. Také mechové patro bývá velmi druhově pestré. Biková doubrava představuje edafický klimax na živinami chudých substrátech v planárním a kolinním stupni se subkontinentálním klimatem. Biková doubrava osidluje i půdy občas vysychavé. V rámci ČR je tento typ porostu na pokraji vymizení (Neuhäselová, 1998).

5.3.9 Biogeografické členění

Modelové území řadíme z biogeografického hlediska do provincie středoevropských listnatých lesů, podprovincie hercynské. Převážná část území spadá k Dražanskému bioregionu (1.52), východní část k Prostějovskému bioregionu (1.11), (Culek, 2005).

Nejvíce se zde vyskytuje biochora 3BM Erodované plošiny na drobách 3. vegetačního stupně a biochora 3BE Erodované plošiny na spraších 3. vegetačního stupně. V nivě říčky Šumice je biochora 3UM Výrazná údolí na drobách 3. vegetačního stupně. V rámci Prostějovského bioregionu se nachází biochora 2RE Plošiny na spraších 2. vegetačního stupně a 2BE Erodované plošiny na spraších 2. vegetačního stupně (Culek, 2005).

5.4 Sekundární krajinná struktura

5.4.1 Historický vývoj území

Krajina modelového území byla poměrně hustě osídlena již v pravěku, neboť z téměř každého pravěkého období se zde našly zbytky pobytu lidí. Nejdůležitější pravěká lokalita je kopec Rmíz nedaleko obce Laškov. Rmíz je enolitické výšinné sídliště lidu kultury nálevkovitých

pohárů (2. pol. 4. tisíciletí př. Kr.) a je jedním z nejvýznamnějších výšinných sídlišť pozdní doby kamenné ve střední Evropě (Šmíd, 2007).

Jelikož se jedná o poměrně rozsáhlé území, historický vývoj byl rozčleněn dle obcí ležících v zájmovém území.

Čechy pod Kosířem

První písemná zmínka o obci Čechy pod Kosířem je z roku 1131 a dokládá, že v obci náleží dvě popluží metropolitnímu olomouckému kostelu. První zmínka o panském sídle v Čechách je v zápise zemských desek v roce 1365. V období feudalismu se zde vystřídalo několik desítek majitelů panství, nejvýznamněji se však zapsal rod Silva – Tarouců, který české panství zakoupil v roce 1768 a byl majitelem zámku a některých pozemků až do roku 1945. Do zrušení poddanství v roce 1848 patřily k tomuto panství okolní obce, Kníničky, Bohuslavice, Dětkovice, Ludmírov, Luká, Polomí, Malá Raková, Hvozď, Háčky, Otročkov, Lhota, Služín, Stařechovice, Drahanovice a Krakovec (Čechy pod Kosířem – historie obce, 2015).

Již ve 14. Století v Čechách pod Kosířem stála gotická vodní tvrz obklopena dvěma rybníky. Polovina tvrže v té době patřila rodu pánů z Kunštátu, druhou polovinu a část vsi vlastnil Lúček z Čech. Dalšími významnými majiteli byli příslušníci významných moravských rodů jako páni z Boskovic a Pernštejna či Jindřich z Kravař. Tvrz zanikla někdy v průběhu 15. století a k roku 1512 se uvádí již jako pustá. Ve 2. Polovině 16. stol. (do roku 1583) zde vladyka Matyáš z Hartunkova vybudoval renesanční tvrz. Přestavba na barokní čtyřkřídlý zámek s průčelím, byla provedena mezi lety 1708 – 1716 a to za kněžny Marie Terezie Antonie z Liechtensteina. Jiří Antonín Grechtler v roce 1768 prodal panství Čechy pod Kosířem Manuelu Telez da Silva de Menezes e Castro hraběti Taroucovi (Zámek Čechy pod Kosířem - historie, 2015). Manuel Silva-Tarouca (1696–1771) byl synem portugalského vyslance u vídeňského dvora Jana Goméze hraběte Silva-Tarouca. Rod pocházel z Kastilie a již několik staletí byli jeho příslušníci ve službách portugalského královského dvora. Manuel Silva-Tarouca se stal zakladatelem moravské linie rodu a panství Čechy pod Kosířem spojil s nedalekými statky Krakovec a Drahanovice. Byl významným politikem habsburské monarchie, rádcem Marie Terezie a prezidentem Nejvyšší rady pro rakouské Nizozemí (dnešní Belgie). Vnuček Manuela František Josef I. Silva-Tarouca (1773–1835), se po skončení aktivní vojenské kariéry plně věnoval zvelebování zadluženého panství a zámku. Ve 30. letech 19. století zahájil František Josef I. velkorysou přestavbu okolí zámku v přírodně krajinný park v anglickém stylu. Zasluhou jeho syna Ervína Viléma v letech 1839–1846 získal zámek svou současnou pozdně klasicistní podobu, autorem projektu přestavby tohoto šlechtického sídla se stal architekt Julius Eduard Zernecke. V letech 1849–1871 na zámek často

zajížděl malíř Josef Mánes, který se stal dvorním malířem rodu. V roce 1854 nechal hrabě podle malířova návrhu vybudovat zámeckou kapli. Augustův syn František Josef II. hrabě Silva-Tarouca (1858–1936) byl výborným hospodářem a chovatelem koní, odborníkem na tvorbu parků a zahrad, v neposlední řadě autorem knih z oblasti historie, dějin umění či pedagogiky. Jeho mladší bratr Arnošt Emanuel (1860–1936) se stal za I. světové války ministrem orby a výživy a byl majitelem velkostatku Průhonice v Čechách. František Josef II. výrazně zasáhl do podoby zámeckého parku a za jeho působení došlo také k poslední výraznější změně exteriéru a interiérů zámku. Posledním držitelem panství z rodu Silva-Tarouca se stal František Arnošt (1890–1943), syn Františka Josefa II (Gračka, 2008).

V roce 1949 byl zámek a celý majetek rodu vyvlastněn československým státem. V letech 1953–2005 byl na zámku zřízen dětský domov. V červenci 1957 zde byla otevřena Pamětní síň Josefa Mánesa pod správou Muzea Prostějovska v Prostějově, která byla zrušena na podzim 2011 v souvislosti s plánovanou rekonstrukcí zámku. Od roku 2008 je majitelem zámku a parku Olomoucký kraj, jeho správa byla svěřena Vlastivědnému muzeu v Olomouci. V současné době prochází budova zámku rekonstrukcí (Zámek Čechy pod Kosířem – historie, 2015).

Rod Silva-Tarouca se nepochybně zapsal do dějin této obce a krajiny. Dokladem toho je kromě podoby zámku a okolního parku také okolní krajina, v níž rod po léta hospodařil. Díky častým pobytům malíře Josefa Mánesa, máme četné doklady nejen malířského, ale i literárního charakteru díky jeho dochované zápiskům o zdejším pobytu.

Laškov

Nejstarší písemný záznam o Laškově je z roku 1349. Prvním rodem, který Laškov vlastnil, byl rod z Opatovic. Později přešel majetek do rukou kláštera Augustiniánů v Lanškrouně a to v roce 1384. Tehdy byl položen základ rozsáhlého panství kláštera Všech svatých na předhradí Olomouckém, kam posléze majitelé přesídlili. (Machovský, 2007).

Tvrz na místě dnešního zámku je doložena k roku 1492. V 16. století ji rod ze Švábenic a Kokorští z Kokor upravovali ve slohu pozdní gotiky a renesance (pravé křídlo dnešní stavby). V roce 1693 byla přestavěna olomouckým augustiánským klášteřem v barokní čtyřkřídlový zámek sloužící jako letní rezidence. Roku 1825 se stal vlastníkem František Jan Kolář, řezník z jižní Moravy, který zbohatl na válečných zakázkách za napoleonských válek tak, že si mohl dovolit koupit celé panství. V letech 1882 až 1890 přestavěn v pseudoklasicistickém slohu (především fasády). V roce 1918 jej koupil drahanovický cukrovar a změnil na skladiště. V letech 1953 až 1965 byl renovován a sloužil nadále jako kanceláře místní správy, knihovna a zdravotní středisko (Musil et al., 1987).

Krakovec

Ves Krakovec byla lenním markraběcím zbožím a je poprvé uvedena v r. 1348 jako majetek zemana Ondřeje z Krakovce. Pravděpodobně již na počátku 14. století byla v Krakovci tvrz, která je poprvé uvedena při prodeji „léna markrabství moravského“ vsi s tvrzí a dvorem Krakovec a Horní Rakovou v roce 1397. V roce 1460 přídělil Krakovecké panství jako dědičné, král Jiří z Poděbrad bratrům Janovi a Mikuláši z Bařic. Poslední z tohoto rodu, Havel Chudobín z Bařic, byl členem bratrstva kláštera sv. Ducha v Litovli, jehož patronem byl sv. Antonín Paduánský, kterému založil na blízkém návrší směrem k Laškovu v roce 1516 kapli. Později zde vzniklo šlechtické bratrstvo. Roku 1587 koupil ves Krakovec s tvrzí a dvorem, Jan mladší ze Zástřizl, který v letech 1613-14 přestavěl starou tvrz, podle projektu italského stavitele Deronia, na renesanční zámek s arkádami. Pro účast na stavovském povstání mu byl v roce 1620 Krakovec s nedalekým Ludmírovem konfiskován a v roce 1623 darován městu Mikulov na stavbu hradeb. Město Mikulov Krakovec s Ludmírovem prodalo v roce 1657 Ferdinandovi knížeti z Dietrichštejna. Opět se vystřídalo několik majitelů, až roku 1732 koupil z konkursní podstaty Krakovec Adam Ignác hrabě Berchtold s manželkou Marií Annou, majitelé panství v Čechách pod Kosířem. V roce 1753 prodali panství Jiřímu Antonínovi Grechlerovi, od kterého v roce 1768 koupil panství v Čechách pod Kosířem hrabě Emanuel Tellez a Castro Silva-Taroucca a v majetku tohoto rodu zůstal až do roku 1945. Po roce 1945 sloužil pro potřeby obce a renesanční část pro potřeby pionýrské rekreace mládeže. Nyní po náročné opravě je soukromým majetkem (Krakovec, 2015).

Je nutné také uvést historii kaple sv. Antonína Paduánského nedaleko Krakovce. První kaple stála na hoře Světině již v roce 1516 a byla postavena Havlem Chudobínem z Bařic. V letech 1682 – 1686 nechal Matyáš Fr. Lubetič z Kapelletu postavit opět na hoře Světině kapli, která byla zasvěcena sv. Antonínu Paduánskému. Nová kaple tak nahradila starou a sešlou kapli z roku 1516. V roce 1784 byla farnost Krakovec přifařena do Laškova. Za císaře Josefa II. byla kaple zrušena a od té doby chátrala. Ke konci 19. století chtěl kapli opravit hrabě Silva-Taroucca, ta se ale neuskutečnila, protože hrabě se nedohodl s obcí. V roce 1933 se začalo s opravou zříceniny kaple, na popud p. Albína Odrážky. Další oprava proběhla v roce 1949, čímž byla vzácná památka zachráněna před zkázou (Konečný, 1995).

Náměšť na Hané

První písemná zmínka o Náměšti na Hané je ve Zdíkové listině, která uvádí tuto obec hned dvakrát: poprvé mezi vesnicemi patřícími olomouckému kostelu sv. Petra (dnes se tato zpráva

považuje za informaci o budoucí vsi Biskupství), podruhé mezi majetky olomouckého kostela sv. Václava. Rozdělení obcí trvalo pak až do roku 1949, kdy samostatná obec Biskupství byla sloučena s Náměští. Náměšť, která leží na soutoku říčky Šumice a potoka Baběnce, byla právě tímto potokem rozdělena na vlastní Náměšť po pravém břehu potoka a osadu Biskupství na levém břehu. Osada Biskupství byla až do roku 1460 v církevních rukou a teprve od roku 1521 byla trvale spojena v jedno panství i s vlastní Náměští. Rokem 1252 můžeme datovat dobu, kdy byl dostavěn náměšťský hrad (Papajík, 1996).

V roce 1726 koupili náměšťské panství Harrachové, kteří patřili k významným rodům habsburské říše. Jako sídlo jim sloužil Dolní zámek. Po skončení sedmileté války začal hrabě Ferdinand Bonaventura z Harrachu se stavbou nového zámku (základní kámen položen 1.3. 1766) poblíž zříceniny středověkého hradu. Nové letní sídlo bylo vybudováno v nejmodernějším stylu raně klasicistního „moravského“ baroka s francouzskými architektonickými vlivy. Pro nový zámek se vžilo označení Horní zámek. Bývalé sídlo se nazývá Dolní zámek, později využíváno jako sladovna (Papajík, 1996).

Zámek obepíná kruhový park a do čtyř stran vybíhají lipové aleje. Poslední zásadní úpravy byly realizovány v roce 1925 zahradním architektem Křemenem. Svojí dispozicí se řadí k nejvýznamnějším objektům na Moravě. Severně od zámku, na místě staré hradní kaple, byla v roce 1672 postavena zámecká kaple Nejsvětější Trojice, která byla vysvěcena v roce 1722. Dnešní empírovou podobu má kaple z roku 1834. Významnou stavbou, spojenou s historií zámku, je i hrobka Kinských, kterou si nechali zbudovat v roce 1871 na nově založeném hřbitově v Náměšti na Hané. V roce 1778, po smrti hraběte Harracha, zdělila zámek jeho dcera Marie Róza, hraběnka Harrachová, od roku 1777 provdaná za hraběte Josefa Kinského. Kinští byli, stejně jako Harrachové, jednou z nejřednějších rodin v říši a žili v Náměšti 124 let. Poslední Kinský náměšťské větve, Evžen II. prodal zámek Františku Ottáhalovi, velkoobchodníkovi se železem, v roce 1916. Manželé Ottáhalovi nechali zámek zmodernizovat. 17. června 1945 byl majetek rodině podle Benešových dekretů zkonfiskován. Byla to jedna z prvních konfiskací v ČSR (Vojkovský, 2005). Do konce roku 1999 zámek spravovalo Vlastivědné muzeum v Olomouci, od 1. července 2000 je zámek majetkem Městyse Náměšť na Hané (Zámek Náměšť na Hané, 2015).

Drahanovice

Drahanovice se poprvé připomínají roku 1322. Jako samostatný statek dlouho patřily drobné šlechtě, jejíž někteří příslušníci se psali z Drahanovic. Vratislavu Bernardu Drahanovskému ze Stvolové byly Drahanovice po Bílé hoře konfiskovány a v následující době

často měnily majitele. Roku 1724 připadly k panství v Čechách pod Kosířem a k němu náležely až do zrušení patrimoniální správy (Drahanovice, 2015). Pozůstatkem rozsáhlejší dispozice drahanovické tvrze (první zmínka 1351), je čtyřboká hranolová čtyřpatrová tzv. Černá věž gotického původu, renesančně upravovaná v letech 1567-1590. Tvrz byla zbořena v roce 1805, věž dále upravována kolem roku 1850 (Černá věž, 2015).

V roce 1861, za hraběte Augusta Silva-Taroucy, byl v obci postaven cukrovar (Drahanovice, 2015). K Drahanovicím patří obce Luděfov, Střížov, Kníničky a Lhota pod Kosířem.

Slatinice

Za nejstarší písemnou zmínku o obci Slatinice je považována listina moravského markrabího Přemysla z r. 1249, v níž zeměpán potvrzuje darování tří kusů půdy „in villa Zlatinan maiori“ (ve vsi Velké Slatiňany) jistou šlechtičnou jménem Stresna ve prospěch kláštera augustiniánek u kostela sv. Petra na předhradí olomouckého hradu. Z tohoto období pochází více smluv potvrzujících existenci této obce, která byl po staletí spjatá, s již výše zmíněným, významným, ale zapomenutým olomouckým klášterem. Ten v prvních desetiletích 16. století postihla vážná vnitřní krize, stejně jako mnoho ostatních duchovních ústavů v té době, která vyvrcholila kolem roku 1524 jeho faktickým zánikem. Pozemkový majetek zaniklého konventu, tak byl připsán ve prospěch Jana z Pernštejna a to mladým králem, Ludvíkem Jagellonským. Od roku 1599 bylo díky prodeji panství v rukou Karla z Lichtenštejna (sídlící na Plumlově) a to až do zrušení patrimoniálního systému v roce 1848. Až do období v letech 1642 – 1650, vesnice přežila průchody armád a jiné, ale v té době je zasáhla přítomnost švédských vojsk na Moravě. Po jejich nájezdech byla obec zcela zpustlá a přežilo pouze 5 poddaných s rodinami. Nutné je také zmínit založení místních lázní a to již roku 1694. Další velkou ranou bylo válečné běsnění za sedmileté války (1756 - 1763), které vesnici opět velmi zasáhlo, neboť v r. 1758 zde měl svůj hlavní stan při obléhání Olomouce pruský král Friedrich II. Veliký. Další rabování probíhalo v r. 1799, kdy zde řádila hladová ruská vojska, později (1805) Francouzi, po návratu z bitvy u Slavkova. Od r. 1850 byly Slatinice (Hrubá Zlatenica) jednotnou a samosprávnou obcí, zpočátku začleněnou do prostějovského okresu a o 31 let později do olomouckého okresu. Od té doby procházela obec pozvolným nejenom hospodářským vzestupem (Kauerová, Koudela, 2000).

5.4.2 Rodové a majetkové poměry

Rodové a majetkové poměry viz. Přílohy 3. Rodové a majetkové poměry

Na výše uvedené mapové příloze můžeme sledovat majetkové poměry šlechty, která v modelovém území hospodařila. Jako podklad byla použita mapa II. vojenského mapování, které probíhalo v letech 1836 – 1852. Vypracovaná mapa zachycuje stav pouze do roku 1848, neboť do té doby trvalo poddanství. V tomto období vlastnily panství v řešeném území 4 rody, a to rod Silva-Tarouca, rod Kinských náměšťské větve, rod Lichtenštejnů plumlovské větve a neurozený rod Kolářů.

Je vidno, že největší část modelového území patří rodu Silva-Tarouca, který kromě panství Čechy pod Kosířem a přilehlých obcí, jako Služín, Stařechovice, Drahanovice, Lhota, Kníničky a Luděřov, vlastnil panství Krakovec. Právě Krakovec patřil k Čechám pod Kosířem již od roku 1732, rodu Silva-Tarouca od roku 1768, kdy zakoupil celé panství. Okolní obce patřily k panství do roku 1848, některé pozemky až do roku 1945.

Dalším z významných rodů je rod Kinských náměšťské větve, který vlastnil panství Náměšť na Hané od roku 1778 do roku 1916. V roce 1778 zdědila zámek hraběnka Marie Róza Kinská, rozená Harrachová, po svém otci hraběti Ferdinandu Bonaventurovi z Harrachu. Harrachvé panství zakoupili v roce 1726. Od Kinských zámek koupil velkoobchodník František Ottáhal.

Rodina Kolářů vlastnila panství Laškov v letech 1825 – 1918. Posledním z uvedených rodů je rod Lichtenštejnů plumlovské větve, který vlastnil dvůr a pozemky ve Slatinicích a Slatinkách v letech 1599 – 1848.

5.4.3 Charakteristika aktuálního využití území

Charakteristika aktuálního využití území viz. Přílohy 4. Aktuální land use

Reliéf zdejší krajiny, klimatické a půdní podmínky, předurčili její využití. Modelové území zahrnuje dva rozsáhlé lesní celky, Velký Kosíř a Terezké údolí někdy nazývané jako Laškovský les. Dle historických mapových zdrojů tyto plochy byly vždy zalesněny. Zároveň se jedná o plochy vyvýšené vůči svému okolí. Hlavní zastoupení dřevin v lesních porostech má smrk, dále borovice, modřín, jedle, dub, lípa, jasan, javor, habr či olše.

Plochy orné půdy jsou rozsáhlé, většinou na hranici lemované linií vegetací, rozděleny obslužnými komunikacemi. Za dob minulých byly plochy fragmentovány do drobné mozaikovitě struktury, avšak v důsledku socialistického hospodaření, byly meze rozorány a vznikly tak rozsáhlé celky zemědělské půdy. Porovnáním současných leteckých snímků s těmi historickými nedošlo k úbytku rozptýlené zeleně v krajině a většina se jich zachovala v původním rozsahu.

V minulosti byly východní svahy Velkého Kosíře využívány jako sady a zahrady. Dnes

jich má většina extenzivní charakter a na některých místech nalezneme rekreační chaty.

Území je protkáno menšími vodními toky, nenajdeme tu ani větší vodní plochy, pouze místy menší rybníky. Méně zastoupeny jsou i trvalé travní porosty.

Na celém území je zastoupena zemědělská výrobní oblast řepařská, která je vhodná pro pěstování obilovin a cukrové řepy. Na západní až jihozápadní straně území je vymezena výrobní oblast bramborářská. Jednoznačně je pro zemědělství nejpříznivější východní strana modelového území, která náleží do Hornomoravského úvalu, který je zastoupen rovinným reliéfem a černozeměmi.

Celé modelové území náleží mezi zranitelné oblasti. Protierozní funkci větrnou i vodní zde plní lesní porosty, funkční biocentra a biokoridory, plošné a liniové interakční prvky, v některých lokalitách i terénní valy. Vodní eroze hrozí zejména v období přívalových srážek a splachy z polí. Dalším z opatření by měla být obnova zatravnovacích pásů a samozřejmě vhodný způsob hospodaření na zemědělských plochách.

Prostupnost krajiny je dána systémem účelových komunikací, které procházejí katastry jednotlivých obcí a vzájemně na sebe navazují.

5.4.4 Urbanistická struktura

S odkazem na historické mapové zdroje lze obce v území zařadit jako vesnice návěsní s takzvanou záhumenkovou plužinou. V centru obce byla návěs, v jejímž prostoru byl vystavěn kostel či kaple. Mimo centrum stálo panství, tedy zámek či hospodářský dvůr. Za jednotlivými obytnými budovami s hospodářskými staveními, pokračovala zahrada spolu s ovocným sadem a dále pole.

Typické stavení mělo přízemní obytnou část spolu se zázemím, v prvním poschodí byly komory a hůry pro skladování různých zemědělských komodit a jiných věcí, a bylo samozřejmě postaveno z materiálu dostupného v okolí. Do stavení obvykle vedl široký vjezd ústící do dvorního traktu, který byl téměř vždy tvořen tzv. žudrem neboli loubím. Poloha a rozloha návěsi se nezměnila, postupná zástavba pokračovala do všech směrů a právě původní plužiny bychom dnes marně hledali v místech zástavby (Kauerová, Koudela, 2000).

Žudr viz. Přílohy 5. Lidová architektura

5.5 Terciární krajinná struktura

5.5.1 Ochranné režimy

Zvláštní ochrana území

Zvláštní ochrana území viz. Přílohy 6. Ochrana přírody a krajiny

V rámci zájmového území jsou vyhlášeny dva přírodní parky, a to Velký Kosíř a Terezké údolí. **Přírodní park Velký Kosíř** byl vyhlášen v roce 2000 okresními úřady v Prostějově a Olomouci. Jeho cílem je ochránit a uchovat krajinný ráz území a zabránit narušení estetických a přírodovědných hodnot. Důraz by měl být kladen na zachování chráněných území, významných krajinných prvků, kulturních dominant krajiny, na harmonické měřítko i na vztahy v krajině. Celková rozloha přírodního parku je 19,6 km² a leží v katastrálních územích obcí Čelechovice na Hané, Stařechovice, Služín, Čechy pod Kosířem, Lhota pod Kosířem, Drahanovice, Slatinice a Slatinky. Dominantou je vrch Velký Kosíř (442 m n. m.), který okolní krajinu převyšuje o 220 m (Součková, 2009).

V rámci přírodního parku Velký Kosíř je vyhlášeno šest maloplošně zvláště chráněných území. Na jihovýchodním úpatí Velkého Kosíře je to **Národní přírodní památka Kosíř – Lomy**, jež zahrnuje Růžičkův lom a Státní lom. Severněji odtud je pak **přírodní památka Vápenice** a blízko vrcholu Velkého Kosíře **přírodní památka Studený kout**. Jihozápadně od obce Slatinice nalezneme **přírodní rezervaci Malý Kosíř** a východně od obce Služín **přírodní rezervace Andělova zmola**. NPP Kosíř – Lomy patří mezi významné paleontologické lokality Moravy, dále je významná z hlediska botanického a entomologického. Mnohé teplomilné druhy živočichů i rostlin zde dosahují nejsevernějšího výskytu na Moravě. Rozsáhlé území druhově teplomilných trávníků a křovin s početným výskytem druhu *Pulsatilla grandis* je PP Vápenice. PP Studený kout je významnou lokalitou výskytu ohroženého mravence lesního. Fragmenty vřesoviště s výskytem vzácné orchideje *Orchis morio* jsou součástí PR Malý Kosíř. Druhá PR Andělova zmola chrání přirozené teplomilné doubravy na kamenitých zlomových svazích (Součková, 2009).

Přírodní park Terezké údolí byl vyhlášen v roce 1996 okresním úřadem v Olomouci. Rozloha přírodního parku je 789 ha a jeho nejvyšším bodem je vrch Křemela (406,2 m n. m.), (Fiala, 2003). Převážná část území spadá do katastrálního území obce Náměšť na Hané, menší část na jihu náleží katastru obce Luděrov. Přírodní park zahrnuje širokou mozaiku biotopů, které jsou díky bohatému zastoupení rostlinných a živočišných druhů předmětem ochrany. Zastoupeny jsou zde jak teplomilné doubravy, tak společenstva vlhkých luk i teplomilných trávníků. V rámci přírodního parku bylo údolí řeky Šumice, která je páteří tohoto území, vyhlášena **přírodní**

rezervace Terezké údolí. Dle (drusop.nature.cz, 2015) byla vyhlášena v roce 2006, a to o celkové výměře 85,9 ha.

V zájmovém území je jeden **významný krajinný prvek – Studený kout**. V této lokalitě se nachází až 50 vitálních mravenišť ohroženého mravence lesního.

V řešeném území můžeme nalézt dva **památné stromy**. Mezi obcí Slatinice a Drahanovice, nedaleko bývalé hájenky Lusthóz, je to solitérní **hrušeň** a v obci Drahanovice dvě **lípy malolisté**. Kromě toho jsou ještě zákonem chráněny **zámecké aleje** vybíhající od zámku v Náměšti na Hané do čtyř světových stran.

Natura 2000

Natura 2000 viz. Přílohy 7. Natura 2000

Natura 2000 vyhlásila v této krajině tři evropsky významné lokality. Patří sem přírodní rezervace **Malý Kosíř**, chráníci polopřirozené suché trávníky a suchá vřesoviště, s významným výskytem vstavačovitých rostlin a druhovou ochranou přástevníka kostivalového, dále lokalita **Kosíř – Lomy**, chráníci společenstva polopřirozených suchých trávníků a křovin na vápničitých podložích, vegetaci skalních štěrbin a extenzivní sečené louky. Třetí lokalitou je **zámek v Čechách pod Kosířem**, kde žije letní kolonie vrápence malého, a to jedna z největších v ČR.

Území zvýšené péče o krajinu (EECONET) představuje Velký Kosíř. Je jednou z úrovní ekologických sítí a navazuje tak na ÚSES.

Územní systém ekologické stability

Územní systém ekologické stability viz. Přílohy 8. Územní systém ekologické stability

Koncepce územního zajištění ekologické stability se skládá z vymezování kostry ekologické stability, jakožto souboru existujících a relativně ekologicky stabilních segmentů krajiny, jež jsou významné z hlediska biodiverzity, a z plánování územních systémů ekologické stability. Výsledkem obou operací v krajině je návrh ekologické sítě (Buček, 2007). ÚSES je tvořen účelně vybranými ekologicky významnými segmenty krajiny, které jsou doplněny o další skladebné části (Löw et al., 1995).

V modelovém území jsou vymezena tři **regionální biocentra, Vápenice, Terezké údolí a Kosíř**. RBC Terezké údolí a RBC Kosíř protíná osa nadregionálního biokoridoru, jehož jsou součástí. Lokální neboli místní ÚSES, tvoří v modelovém území nepravidelnou síť skladebných částí, neboť v mapovém podkladu byly vymezeny pouze funkční, tedy existující a vymezené prvky. Prvky navržené k založení, tedy nefunkční, zakresleny nebyly, neboť budou teprve dále

upřesněny v projektech komplexních pozemkových úprav, které v řešených katastrálních územích probíhají. Jejich vymezení tak může být ještě upraveno na základě stanovištních nebo majetkoprávních poměrů.

Místní územní systém ekologické stability tak zahrnuje i celý rozsah systémů regionálních a nadregionálních; jeho pozitivní působení na krajinu se uplatňuje nejvýrazněji na místní úrovni, která se stává praktických vyústěním celého procesu územního zabezpečování ekologické stability (Územní plán, 2014).

Krajinný ráz

Větší část modelového území leží ve zvlněném terénním reliéfu Hané, na východě s přechodem do rovinatého terénu. Dominantou je zalesněná silueta vrchu Velký Kosíř (442 m n.m.), který je nejvyšším bodem. Z pohledu krajinného rázu se jedná o prostor, který vyniká přírodními a estetickými hodnotami, dochovanými stopami historického vývoje osídlení a kultivace krajiny s harmonickým měřítkem a vztahy v krajině. Pro zachování krajinného rázu by měly být respektovány kvalitní prostorové vztahy, systematicky budovaná kostra krajinné zeleně za účelem zvyšování ekologické stability, dále by se nemělo připustit další zcelování ploch zemědělské půdy.

Památková ochrana území

Z hlediska ochrany nemovitých kulturních památek jsou v ústředním seznamu zapsány tyto památky:

Tab. 4 Seznam nemovitých kulturních památek v řešeném území I

OKRES	OBEC	Č.P.	PAMÁTKA	SPECIFIKACE
Olomouc	Slatinice		kostel Nanebevzetí P. Marie	střed obce
Olomouc	Slatinice		hrob - náhrobek rodiny Pospíšilovy	hřbitov
Olomouc	Slatinice		smírčí kříž	rozcestí u silnice k nádraží a do Luběnic
Olomouc	Slatinice	čp.25	venkovská usedlost	na Z straně návsi
Olomouc	Slatinice	čp.29	lázeňský dům	poblíž návsi v parku
Olomouc	Slatinice	čp.33	fara	střed obce
Olomouc	Slatinice	čp.50	zemědělský dvůr	ve středu obce při silnici do Luběnic
Prostějov	Slatinky		pohřebiště - mohylníky	archeologické stopy na V svahu Velkého Kosíře v blízkosti hradiska U Varhan
Prostějov	Služín		kaplička P. Marie	za obcí po levé straně silnice Služín - Čechy pod Kosířem
Prostějov	Služín		krucifix	střed obce
Prostějov	Stařechovice		kostel Narození P. Marie	náves
Prostějov	Stařechovice		krucifix	na hřbitově

Tab. 5 Seznam nemovitých kulturních památek v řešeném území II

OKRES	OBEC	Č.P.	PAMÁTKA	SPECIFIKACE
Prostějov	Čechy pod Kosířem		kostel sv. Jana Křtitele	
Prostějov	Čechy pod Kosířem		kaplička sv. Floriána	náves
Prostějov	Čechy pod Kosířem		kaplička sv. Josefa	okraj obce u silnice do Kostelce na Hané
Prostějov	Čechy pod Kosířem		krucifix	při silnici do Hluchova
Prostějov	Čechy pod Kosířem		socha sv. Jana Nepomuckého	náves
Prostějov	Čechy pod Kosířem	čp.1	zámek	Mánesova
Prostějov	Čechy pod Kosířem	čp.4	fara	Mánesova
Olomouc	Náměšť na Hané		hrad, zřícenina a archeologické stopy	na pokraji zámeckého vrchu
Olomouc	Náměšť na Hané		kaple Nejsvětější Trojice	S od zámku
Olomouc	Náměšť na Hané		hrobka Kinských	hřbitov
Olomouc	Náměšť na Hané		krucifix	na hřbitově
Olomouc	Náměšť na Hané		socha P. Marie Immaculaty	náves
Olomouc	Náměšť na Hané		socha sv. Jana Nepomuckého	před Dolním zámkem
Olomouc	Náměšť na Hané	čp.1	zámek	
Olomouc	Náměšť na Hané	čp.43	rodinný dům F. S. Procházky	Procházkova
Olomouc	Náměšť na Hané	čp.250	měšťanský dům	nám. T. G. M.
Olomouc	Náměšť na Hané	čp.281	zámek dolní	pod návsi u říčky Šumice
Olomouc	Drahanovice		kostel sv. Jakuba Většího	
Olomouc	Drahanovice		socha sv. Jana Nepomuckého	střed obce, u tvrze Černá věž
Olomouc	Drahanovice		hraniční kámen	při polní cestě na Slatinice
Olomouc	Drahanovice	eč.67	tvrz - věž	
Olomouc	Luděřov		sloup se sochou sv. Jana Nepomuckého	náves
Olomouc	Luděřov	eč.18	sýpka	
Olomouc	Luděřov	eč.21	kaplička sv. Barbory	proti škole, při silnici na Střížov
Olomouc	Střížov		polní opevnění - tzv. Švédské šance,	S od Luděřova
Olomouc	Střížov		sousoší Piety	rozcestí
Olomouc	Kníničky	čp.2	venkovská usedlost	náves
Prostějov	Laškov		kostel Nanebevzetí P. Marie	
Prostějov	Laškov	čp.1	zámek	střed obce
Prostějov	Krakovec		kaple sv. Antonína	JZ od obce, na vrchu Světina
Prostějov	Krakovec		kaplička	před obcí
Prostějov	Krakovec		výklenková kaplička	při cestě ke kapli sv. Antonína
Prostějov	Krakovec		boží muka	poblíž vstupu do zámeckého parku
Prostějov	Krakovec		boží muka	okraj obce u silnice do Laškova, kaplička
Prostějov	Krakovec		socha sv. Jana Nepomuckého	před mostem přes říčku Šumici, pravá strana silnice do Rakové
Prostějov	Krakovec		smírčí kříž	okraj obce, při silnici do Laškova
Prostějov	Krakovec	čp.1	zámek	

5.5.2 Duchovní rozměr krajiny

Duchovní rozměr krajiny řešeného území je dán hmotnými i nehmotnými projevy. Mezi hmotné patří kostely, kaple, hřbitovy, Boží muka, kříže a různé drobné sakrální objekty, jež jsou blíže určeny v základních rozborech identifikace komponované krajiny.

Dochovaly se však různé pověsti a příběhy, které se vážou k určitým místům a událostem. Asi nejvíce jich je spojeno s Terezkým údolím. Pojmenováno je právě podle statečné Terezky,

kteřá dle pověsti zachránila tonoucího hraběte z bažiny, a na její počest se tak tomuto údolí řeky Šumice od těch dob říká (Fiala, 2013).

Oblíbený je také příběh o vzniku Velkého Kosíře. Za dob bájněho krále Ječmínka, chtěli nejurodnější kousek země, tedy Hanou, ovládnout čerti. Házeli po Hanácích kameny, ti se však bránili kosíři neboli pracovním nářadím podobným kose. V důležitém souboji vyhrál král Ječmínek nad čertem, právě díky kosíři. Jeden z kamenů vyrostl a na paměť dostal název Kosíř (Součková, Zatloukalová, 2009).

5.5.3 Odraz krajiny v umění

Zdejší krajina a hlavně panství Čechy pod Kosířem je neodmyslitelně spojeno s pražským malířem Josefem Mánesem, který zde byl v letech 1849 – 1871 častým hostem. Mánes se stal po Leopoldu Brunnerovi dvorním malířem rodu a udržoval korespondenci s hrabětem Augustem Albertem i jeho ženou Giselou. Podle jeho návrhu byla zbudována v roce 1854 zámecká kaple (Zámek Čechy pod Kosířem - historie, 2015).

Že si Josef Mánes zdejší kraj zamiloval je zřejmé z jeho dopisů, ale i z malířské tvorby. Kromě dochovaných portrétů hraběcího rodu, ale i obyčejných lidí v lidových krojích, jsou cenné kresby zámku, jeho parku a okolí, ale i lidové architektury (Gračka, 2008).

Některé Mánesovy kresby jsou uvedeny v základních rozborech, v kapitole 6.1.4 Dobová vyobrazení.

5.5.4 Vizuální projev krajiny

Přírodní charakteristiky spolu s činností člověka tvoří základ vizuálního projevu krajiny. Mezi přírodní dominanty patří vrch Velký Kosíř, který jakožto nejjižnější výběžek Zábřežské vrchoviny v kontaktu s rovinami Hornomoravského úvalu, v krajině vyniká. Na jeho úpatích jsou situovány obce, kterým jednoznačně dominují kostely. V obci Slatinice je dominantní taktéž budova mlýna a komín jako pozůstatek bývalé lázeňské kotelny. Dominantou je taktéž kaple sv. Antonína Paduánského nedaleko Krakovce, která je situována na vyvýšeném místě poblíž obce. Zalesněný vrch Křemelná spolu s okolními lesy tvoří další přírodní dominantu. Nutné je zmínit i zámek Náměšť na Hané, který byl vystavěn nad stejnojmennou obcí a jeho budova spolu s parkem se tak otvírají do okolní krajiny.

5.5.5 Rekreační stezky

Díky nemovitým kulturním památkám, ale i přírodnímu potenciálu území, zde můžeme najít několik cyklistických a turistických stezek, ale i naučných tras. V rámci přírodního parku

Velký Kosíř jsou hned dvě naučné trasy, které se protínají právě na vrcholu zmíněného vrchu, na němž je umístěna rozhledna. Kratší okruh má na své trase mimo jiné zastávky u PP Studený kout, PR Malý Kosíř a v obci Slatinice, které mají hlavní lákadlo v podobě sirnatých lázní. Delší okruh je trasován přes Čechy pod Kosířem, dále PR Andělova zmola, NPP Kosíř-Lomy. Výše zmíněné území protíná cyklostezka číslo 5028 (Boskovice-Konice-Prostějov) a číslo 6034 (Těšetice-Čechy pod Kosířem). Z turistických tras zde vede stezka zelené barvy z Čelechovic na Hané, přes vrchol Velkého Kosíře, dále přes obce Lhota pod Kosířem, Kníničky, Luděrov a Laškov do Krakovce a odtud dále až k Javoříčským jeskyním nedaleko turisticky oblíbeného hradu Bouzov. Další naučná stezka vede z obce Náměšť na Hané do obce Laškov malebným údolím řeky Šumice, tedy PR Terežské údolí. Z Náměště na Hané vede červená turistická stezka po hranici přírodního parku Terežské údolí do Přemyslovic a dále.

Modelové území má z hlediska turistického a rekreačního potenciálu co nabídnout, zejména pro individuální i hromadnou jednodenní rekreaci. Je zde několik zámků a historických parků (Čechy pod Kosířem, Náměšť na Hané, Laškov a Krakovec), sakrálních památek, nemovitých kulturních památek různého charakteru (barokní sýpka Luděrov, tvrz Černá věž v Drahanovicích), přírodní bohatství na různých úrovních ochrany přírody a krajiny. Turisticky atraktivní jsou taktéž sirnaté lázně ve Slatinicích s dlouhodobou tradicí, či ojedinělé Muzeum historických kočárů v Čechách pod Kosířem, kde je rovněž Hasičské muzeum nebo Muzeum veteránů ve Slatinicích.

Cestovní ruch a rekreace jsou jednou z důležitých funkcí tohoto území. Jejich rozvoj by měl respektovat a zachovávat přírodní, krajinářské a kulturní hodnoty tohoto území.

6. VÝSLEDKY

6.1 Průzkumy a rozborů

Vyhodnocení jednotlivých částí průzkumů a rozborů, které byly provedeny dle uvedené metodiky.

6.1.1 Historická kartografická díla

Pro posouzení existence krajinné kompozice, byla provedena analýza území na dostupných historických mapových podkladech. Potenciální kompozice byla překreslena do zjednodušeného schématu.

Müllerovo mapování

Müllerovo mapování viz. Přílohy 9.1 Müllerovo mapování (1716)

Tento mapový podklad zachycuje zámek Náměšť na Hané (*Namieft*), tvrz v Drahanovicích, kostel ve Slatinicích, dále zámek a kostel v Čechách pod Kosířem (*Czech*) a tvrz v Krakovci. Lázně ve Slatinicích uvedeny nejsou. Dále je zde zakreslen Pěněčský potok, říčka Šumice zde není zaznamenána. Z terénních znaků je uveden vrch Křemelná na západ od Náměště na Hané a svahy Velkého Kosíře mezi Čechami pod Kosířem, Drahanovicemi a Slatinicemi. Kompozice patrná není.

I. vojenské mapování

I. vojenské mapování viz. Mapové přílohy 9.2 I. vojenské mapování (1764–1768)

Ačkoliv byl zámek v Náměšti na Hané postaven v letech 1766 – 1768, na mapě I. vojenského mapování je již zachycen včetně barokní alejí směřujících do čtyř světových stran. Západní alej směřuje k Růžovému mlýnu v údolí řeky Šumice. Jižním směrem od zámku je umístěn *Belveder* (dnes *Lusthós*) od kterého je vyznačen lesní průsek. Panství Náměšť na Hané v tomto období vlastnil rod Harrachů.

V lesích Kosíře je vyznačen statek (*Nowy Dwur, později Gabrielov*) patřící k panství v Čechách, s nímž je spojen cestou. Stejně tak nedaleký dvůr ve Lhotě. Panství Čechy pod Kosířem zakoupil právě v roce 1768 rod Silva – Tarouca.

Zámek v Laškově v období I. vojenského mapování patřil olomouckému augustiánskému klášteru. V okolí Laškova je vyznačeno několik rybníků, které se dodnes nedochovaly. Stejně tak

rybník poblíž Krakovce. Zámek v Krakovci je propojen cestou se dvorem ležícím mimo modelové území. Kaple sv. Antonína Paduánského je v mapě I. vojenského mapování zaznačena. Lázně ve Slatinicích jsou půdorysně vyznačeny, stejně tak dvůr v obci, patřící Lichtenštejnům sídlícím na Plumlově. Od lázní je naznačena cesta, která je napojena na již zmíněnou cestní síť panství Čechy pod Kosířem.

Schéma kompozice viz. Přílohy 9.2.1 I. vojenské mapování (1764-1768) – schéma kompozice

Poznatky z map I. vojenského mapování byly interpretovány do schématu mapové kompozice. Ta vyjadřuje možné fyzické, vizuální či symbolické vazby mezi jednotlivými kompozičními body či plochami. Fyzické kompoziční vazby ve formě alejí, spojují zámek v Náměšti na Hané spolu s Růžovým mlýnem a s drobnými sakrálními stavbami v krajině. Naznačena je taktéž symbolická vazba mezi Horním a Dolním zámekem a zříceninou starého hradu. Z Náměště na Hané je vedena fyzická kompoziční vazba údolím říčky Šumice (Terežské údolí), která je zakončena u Dolního mlýna na začátku Laškova. Je zde předpokládána vizuální vazba mezi náměšťským zámekem a *Belvederem* (*Lusthós*). Další fyzické vazby jsou ve formě cest a spojují zámek v Čechách s okolními statky tohoto panství, především s *Nowym Dworem* (*Gabrielov*). Vizuální kompoziční vazba je naznačena mezi kaplí sv. Antonína Paduánského na hoře Světině poblíž Krakovce spolu s okolními drobnými sakrálními stavbami.

Kompoziční body viz. Přílohy 9.2.2 I. vojenské mapování (1764-1768) – kompoziční body v detailu mapového výřezu I

9.2.3 I. vojenské mapování (1764-1768) – kompoziční body v detailu mapového výřezu II

V uvedených přílohách jsou umístěny mapové výřezy zachycující kompoziční body na mapě I. vojenského mapování. Detailně tak vyobrazují kompoziční body vyznačené na schématu kompozice.

Stabilní katastr

Stabilní katastr viz. Přílohy 9.3A Stabilní katastr (1825 – 1843)

9.3B Stabilní katastr (1825 – 1843)

9.3C Stabilní katastr (1825 – 1843)

Na mapových výřezech stabilního katastru již nejsou tak podrobně zobrazeny drobné sakrální objekty. Aleje vybíhající od zámku v Náměšti jsou vyznačeny, západní již pouze odkazuje na Růžový mlýn. Náměšť na Hané v tomto období patřil rodu Kinských náměšťské větve. Již není patrný lesní průsek směřující od Lusthózu (*Jägerhaus*), ale je od něj vedena alej směrem do Drahanovic. Nad Luděřovem je vyznačena hájenka (*Jägerhaus*). Kromě kostelů je zaznačena kaple sv. Antonína (*St. Antoni Kapelle*). Detailně je znázorněna kompozice zámeckého parku v Čechách pod Kosířem, který již měl podobu anglického krajinářského parku zásluhou rodu Silva – Tarouců. U panských dvorů ve Lhotě a na Kosíři (*Neuhof*) je vidět jednoznačné prostorové vymezení. Je mezi nimi znázorněna cestní síť a v lesích Kosíře průseky. Vyznačen je také půdorys zámku v Krakovci (patřící rodu Silva Tarouců) a v Laškově (zakoupen rodem Kolářů).

Schéma kompozice viz. Přílohy 9.3.1 Stabilní katastr (1825 – 1843) – schéma kompozice

Schéma je vyjádřeno fyzickými vazbami zámku v Náměšti a alejí od něj směřujících, údolím řeky Šumice k Dolnímu mlýnu v Laškově a vizuální vazbou na Lusthóz (*Jägerhaus*). Lusthóz má naznačenou pohledovou vazbu na kostel v Drahanovicích. Zámek s parkem v Čechách a jeho statek (*Neuhof*), mají naznačeny fyzické kompoziční vazby, které představují cestní síť a lesní průseky. Poslední vizuální vazba je naznačena mezi kaplí sv. Antonína a drobným sakrálním objektem na okraji obce Krakovec.

Kompoziční body viz. Přílohy 9.3.2 Stabilní katastr (1825 – 1843) – kompoziční body v detailu mapového výřezu I

9.3.3 Stabilní katastr (1825 – 1843) – kompoziční body v detailu mapového výřezu II

II. vojenské mapování

II. vojenské mapování viz. Přílohy 9.4 II. vojenské mapování (1836 – 1852)

Na mapách II. Vojenského mapování, je možné zachytit velké množství podrobností a detailů. Jedním z nich jsou aleje lemující cesty mezi jednotlivými obcemi, zejména v okolí Náměště na Hané. Dále jsou to lesní průseky v porostech Velkého Kosíře, hájenka nad Luděřovem a tzv. Švédská šance (pozůstatky fortifikace při obléhání Olomouce Švédy). Z hmotných jevů jsou zaznamenány zámky, kostely, hájenky, drobné sakrální objekty se neobjevují

Schéma kompozice viz. Přílohy 9.4.1 II. vojenské mapování (1836 – 1852) – schéma kompozice

Schéma kompozice se v zásadě neliší od schématu kompozice stabilního katastru. Jsou zde vyznačeny fyzické kompoziční vazby, které zastupují aleje kolem cest a lesní průseky na Velkém Kosíři.

Kompoziční body viz. Přílohy 9.4.2 II. vojenské mapování (1836 – 1852) – kompoziční body v detailu mapového výřezu I

9.4.3 II. vojenské mapování (1836 – 1852) – kompoziční body v detailu mapového výřezu II

III. vojenské mapování

III. vojenské mapování viz. Přílohy 9.5 III. vojenské mapování (1876 – 1878)

Na mapách III. Vojenského mapování je zachyceno mnohem více drobných sakrálních objektů. Výrazným jevem je síť lesních průseků v rámci Terežského území. Přibýly aleje vedoucí z obce Slatinice a aleje mezi obcemi Slatinky a Kaple (Čelechovská kaple). Již je zde zaznačena i rozhledna na Velkém Kosíři, lesní průseky jsou zde stále vyznačeny. Lázně ve Slatinicích jsou zmíněny grafickou značkou. Mimo jiné je také vyznačen Malý Kosíř (dnes přírodní rezervace) a Vápenice (přírodní památka), v jihovýchodní části modelového území

Schéma kompozice viz. Přílohy 9.5.1 III. vojenské mapování (1876 – 1878) – schéma kompozice

Schéma kompozice zachycuje velké množství kompozičních bodů převážně charakteru drobných sakrálních staveb. Síť lesních průseků Terežského údolí je zaznačena, jako fyzické kompoziční vazby, pro jejich prokázání je potřeba provést speciální rozbory Kromě stávajících kompozičních vazeb jsou zřejmé četnější vizuální vazby mezi kaplí sv. Antonína Paduánského a okolními drobnými sakrálními objekty.

Kompoziční body viz. Přílohy 9.5.2 III. vojenské mapování (1876 – 1878) – kompoziční body v detailu mapového výřezu I

Mapy pozemkového katastru

Kvůli nedostupnosti map pozemkového katastru pro většinu území, nebylo možné její dostatečné zobrazení. Byly pouze vybrány mapové výřezy hmotných jevů na dostupných mapách. Kvůli velkému měřítku a nedostupnosti dat nebylo bohužel možné propojení širších vztahů.

Kromě zachycení zámeckých areálů v Čechách pod Kosířem, Laškově a v Krakovci, je cenné zachycení statku Gabrielov, dnes již zaniklého.

Kompoziční body viz. Přílohy 9.6 Mapy pozemkového katastru (1932) – kompoziční body v detailu mapového výřezu I

Historické letecké snímky

Historické letecké snímky viz. Přílohy 9.7A Historické letecké snímky (1947 - 1956)

9.7B Historické letecké snímky (1947 - 1956)

9.7C Historické letecké snímky (1947 - 1956)

Na mapových výřezích historických leteckých snímků je zaznačen zámek spolu s parkem v Náměšti na Hané, s alejemi z něj vybihajícími, dále Růžový mlýn v údolí řeky Šumice, zámek v Krakovci a kaple sv. Antonína Paduánského. Na dalším výřezu je vyznačena hájenka Lusthóz a od ní je veden lesní průsek. Poslední snímek zaznamenává zámek s parkem v Čechách pod Kosířem a jeho propojení s Novým Dvorem, jehož charakter hospodářského sídla je stále patrný. Některé lesní průseky v rámci porostu Terežského údolí jsou stále zřejmé.

Historické letecké snímky jsou cenným dokladem charakteru využití území přede kolektivizací v 50. letech 20. století.

Schéma kompozice viz. Přílohy 9.7.1 Historické letecké snímky (1947 - 1956) – schéma kompozice

Kromě opakujících se kompozičních bodů, schéma kompozice zachycuje fyzické kompoziční vazby v místech fragmentů lesních průseků v Terežském údolí, dále aleje kolem cest a cestní síť v porostech Velkého Kosíře. Je naznačena vizuální vazba mezi zámkem v Náměšti na Hané a Lusthózem.

Kompoziční body viz. Přílohy 9.7.2 Historické letecké snímky (1947 – 1956) – kompoziční body v detailu mapového výřezu I

9.7.3 Historické letecké snímky (1947 – 1956) – kompoziční body v detailu mapového výřezu II

6.1.2 Současné mapové podklady

Ortofotomapa

Ortofotomapa viz. Přílohy 10.1 Ortofotomapa (aktuální)

Na aktuálním leteckém snímku jsou zřejmé dva výrazné lesní celky a to Terežské údolí v severní části území a Velký Kosíř v části jižní. Výrazným prvkem je říčka Šumice vinoucí se Terežským údolím. Kruhový půdorys zámeckého parku v Náměšti na Hané je čitelný, včetně alejí z něj vybihajících. V lesních porostech přírodního parku Velký Kosíř je množství průseků. Prostor bývalého statku Gabrielov (Nový Dvůr) je vůči svému okolí jasně vymezen lesním porostem, a pozemek je rozčleněn liniovou vegetací.

Turistická mapa

Turistická mapa viz. Přílohy 10.2A Turistická mapa

10.2B Turistická mapa

Narozdíl od předešlých mapových zdrojů, turistická mapa upozorňuje na zříceninu hradu nedaleko zámku v Náměšti na Hané. Vyznačeny jsou zámecké aleje i Růžový mlýn v Terežském údolí. Bývalý dvůr Gabrielov je zakreslen včetně menšího jezírka, které jinde nebylo rozpoznáno. Přírodní park Velký Kosíř vykazuje velké množství cest. Na cestě od Luděrova směrem do Laškova je zakreslena studánka, jindy uváděna jako drobný sakrální objekt a v odkazu na popis stojí že: „V těchto místech, kde se formani i koně mohli u chladného pramene občerstvit, v současné době se kaplička jakoby propadá a v pravém rohu před kapličkou se neustále zadržuje voda, zřejmě pozůstatek pramene. Kdysi byl v kapličce kulatý otvor asi 40cm hluboký ale bez vody. Po roce cca. 1970 to musel někdo zadlážit“ (Zatloukalová, 2011).

Základní mapa

Základní mapa viz. Přílohy 10.3 Základní mapa

Základní mapa odpovídá aktuálnímu využití území, zachycuje polohopis a výškopis. Navíc v ní byly vyznačeny hmotné jevy.

Schéma kompozice viz. Přílohy 10.3.1 Základní mapa – schéma kompozice

Na základě terénních šetření pro ověření stavu potenciálních kompozičních vazeb v krajině bylo vypracováno schéma zachycující aktuální stav. Zámek v Náměšti kromě fyzických vazeb

vyjádřených alejemi, z nichž severní směřuje na zříceninu hradu, západní odkazuje na Růžový mlýn v Terezkém údolí, jižní přechází ve vizuální vazbu na Lusthóz a východní taktéž přechází ve vizuální vazbu, směřující pohledem na Svatý Kopeček. Na Svatý Kopeček taktéž směřuje vizuální vazba od Lusthózu. Z tohoto místa je panoramatický výhled do celého okolí, který je ze severu ohraničen hřebeny Nízkého Jeseníku, přechází v Oderské vrchy a je zakončen Hostýnskými vrchy. Zajímavý pohled se nabízí i z hory Světiny od kaple sv. Antonína Paduánského. Vizuální vazba je na Boží muka na okraji obce Krakovec a další dvě Boží muka na okraji obce Laškov. Pohled na kapli se nabízí i od kapličky (studánky) na cestě z Luděrova do Laškova.

6.1.3 Literární zdroje

Literární zdroje vztahující se k řešenému území by nám měly přiblížit kulturní, společenský a hospodářský vývoj, který je důležitý pro pochopení utváření krajiny. Modelové území je účelné pro snadnější orientaci a interpretaci dat rozdělit na dva územní podcelky, a to oblast panství Čechy pod Kosířem a panství Náměšť na Hané.

V zápise zemských desek z roku 1365 je první zmínka o panství v Čechách. Vystřídalo se zde mnoho majitelů, nejvýrazněji se však zapsal rod Silva – Tarouců, kteří panství zakoupili v roce 1768. Od 14. století zde stála tvrz, která byla na začátku 18. století přestavěna na čtyřkřídlý zámek s průčelím v barokním slohu (Gračka, 2000). Původně do zdejšího dominia patřilo 17 vesnic, v průběhu století vznikly tři velké usedlosti, a to Čechy, Drahanovice a Krakovec. Hrabě František Josef I. Silva Tarouca (1773-1835) se po skončení aktivní vojenské kariéry v Čechách usadil a věnoval se zvelebování panství a zámku. Objevil se u něj zájem o zakládání zahrady a parku, tato záliba později přecházela z otce na syna a s každou generací sílila (Gračka, 2008). Právě počátky vzniku anglického parku jsou dílem hraběte Františka Josefa I., který započal s přeměnou původní barokní zahrady v 30. letech 19. století. Jeho syn hrabě Ervín nechal budovu zámku přestavět dle návrhu Julia Eduarda Zerneckoho v klasicistním stylu. V parku vzniklo několik drobných staveb dle návrhu architekta Ignáce Ullmanna (1853). Hrabě František Josef II. Silva – Tarouca, díky svému zájmu o dendrologii, poznamenal vzhled parku a vytvořil tak nevšední krajinářskou kompozici rozmístěním skupin domácích i cizokrajných dřevin (Erlecová, Fifková, 2010). Bratr Františka Josefa II., Arnošt Emanuel byl majitelem velkostatku Průhonice v Čechách a je autorem zdejšího krajinářského parku (Gračka, 2008). Dvůr Gabrielov, nebo Nový Dvůr, kde hrabata chovala ušlechtilé koně, byl jedním z cílů návštěv malíře Josefa Mánesa.

Jezdilo se sem hraběcí ekvipáží po lesní cestě a Mánes ze zdejších úbočí kopce kreslil park se zámkem, ves s kostelem a mohutnou topolovou alej v pozadí. Z malířových toulek po okolí jsou zmíněny lázně ve Slatinicích, zámek v Krakovci i nedaleká kaple sv. Antonína (Vaca, 1995).

Zámek Náměšť na Hané byl postaven v roce 1769 (základní kámen položen 1.3. 1766) nedaleko starého hradu. Nechal jej postavit hrabě Ferdinand Bonaventura z Harrachu, jež se během svého pobytu v Itálii inspiroval místními villami a zatoužil po letním sídle (Vojkovský, 2005). V Náměšti stál od 2. poloviny 13. století hrad, později byla v obci pod hradem postavena tvrz, přestavěna a upravena na zámek a dnes známa jako Dolní zámek. Ten hrabatům sloužil až do doby než byl postaven tzv. zámek Horní (Papajík, 1996). Pro ověření pravděpodobnosti kompozice je důležité období hraběte z Harrachu a jeho potomků. Harrachové panství zakoupili v roce 1726 a se stavbou nového sídla započali po skončení sedmileté války (Fiala, 2003). Nad Náměští byl vybudován blok staveb s hlavní zámeckou budovou a přízemními provozními budovami obepínajícím dvůr (Vojkovský, 2005). Zámek byl vybudován v nejmodernějším stylu raně klasicistního „moravského“ baroka s francouzskými architektonickými vlivy (Papajík, 1996). Bývá-li zámek uváděn jako rokokový, není to správné, neboť rokokové jsou jen jeho interiéry (Vojkovský, 2005). Dolní zámek hrabě přeměnil na textilní manufakturu, později zde byl pivovar a sladovna (Fiala, 2003). Komplex zámku byl umístěn doprostřed kruhového parku francouzského typu, který je souměrný na všech stranách. Od něj vedou čtyři lipové aleje na světové strany. Severní alej sloužila jako příjezdová cesta pro kočáry, neboť hlavní bránou bylo svízelné otáčení ve dvoře. Zároveň severní alej spojovala zámek se zříceninou starého hradu, což bylo při stavbě taktické, kvůli braní kamene na stavbu (Vojkovský, 2005). Svatbou Rózy Harrachové s hrabětem Josefem Kinským se nejen spojily významné říšské rody, ale po smrti hraběte Ferdinanda Bonaventury z Harrachu, Róza Kinská panství zdědila. Kinští tak vlastnili panství 124 let až do roku 1916, kdy jej prodali velkoobchodníkovi Františku Ottáhalovi (Papajík, 1996). Ottáhal s manželkou nechali zámek zmodernizovat zavedením elektřiny, vodovodem a ústředním vytápěním. V roce 1925 nechali park přetvořit do současné podoby. Park byl ohrazen plotem, do té doby byl zámek ve volné krajině. Před osvobozením na konci druhé světové války Ottáhalovi utekli do zahraničí, neboť jejich postoje nebyly protinacistické. Místní lidé se posléze ze msty za německví pustili do rabování a ze zámku se tak ztratili cenné předměty. Majetek byl na základě Benešových dekretů vyvlastněn (Vojkovský, 2005).

6.1.4 Dobová vyobrazení

Dobová vyobrazení viz. Přílohy 11.1 Dobová vyobrazení I

11.2 Dobová vyobrazení II

11.3 Dobová vyobrazení III

11.4 Dobová vyobrazení IV

11.5 Dobová vyobrazení V

Veduta zámku Čechy pod Kosířem (11.1 Dobová vyobrazení I, obr. 2) datuje vyobrazení v letech 1857 – 1860 a zachycuje kromě zámku okolní parkové úpravy a v pozadí Červenou věž. Na dalších snímcích (11.1 Dobová vyobrazení I) lze vidět zámek a jeho okolí v období 2. poloviny 19. století. Kresba, která byla převzata z tabule naučné stezky Velkého Kosíře (11.2 Dobová vyobrazení II, obr. 1) zachycuje příjezd hraběnky Gabriely Silva – Taroucové na panský dvůr Gabrielov nedaleko Velkého Kosíře. U kresby není znám autor ani zdroj, tudíž ji nelze na jisto považovat za dobové vyobrazení, ale může se jednat pouze o reminiscenci. Kromě hraběnky je zde zachycen dvůr lemovaný hospodářskými budovami. Fotografie ze zámeckého parku v Čechách (11.2 Dobová vyobrazení II, obr. 2) dokumentuje zámeckou alej, v pozadí je vidět zalesněný svah Velkého Kosíře. Zajímavá je i kresba Josefa Mánesa (11.2 Dobová vyobrazení II, obr. 3), pohled z jižního svahu Velkého Kosíře na obec Čechy, dobře lze rozpoznat kostel, méně už zámek. Na další fotodokumentaci je zachycena budova zámku v Krakovci (11.3 Dobová vyobrazení III, obr. 3) a zámek v Laškově (11.3 Dobová vyobrazení III, obr. 4). Návrh fasády kaple sv. Antonína Paduánského (11.3 Dobová vyobrazení III, obr. 1) a fotografie pořízená o 35 let později (11.3 Dobová vyobrazení III, obr. 2) na které je již kaple v dezolátním stavu, dokumentují vývoj tohoto sakrálního objektu. Další obrazové materiály se vztahují k zámku v Náměšti na Hané. Letecký snímek (11.4 Dobová vyobrazení IV, obr. 1) dokumentuje zámecký areál a jeho okolí, zejména stav alejí a parku. Jednoznačný je fakt, že zámek byl zřejmě dobře viditelný do širého okolí, neboť výsadby v přední části zámecké zahrady byly malého vzrůstu. Ostatně to dokazuje i dobová fotografie (11.5 Dobová vyobrazení V, obr. 3) kde je vidět zámek a jeho postavení v krajině. Kresby (11.4 Dobová vyobrazení IV, obr. 2 a 3) zachycují Náměšť na Hané zhruba před 200 lety a prezentují dominantní postavení zámku vůči svému okolí. Na dobových fotografiích (11.5 Dobová vyobrazení V, obr. 1 a 2) je vidět Růžový mlýn v Terezkém údolí a letecký snímek nad tímto místem.

6.1.5 Hmotné jevy

Hmotné jevy představují fyzické jevy, které mohou poukazovat na existenci krajinné kompozice. Jedná se dílčí prvky bodového, liniového i plošného charakteru s historickým významem a ve vzájemné skladbě.

Hmotné jevy byly postupně zaznamenávány do schémat jako kompoziční body či fyzické kompoziční vazby. Aktuální stav jednotlivých jevů je shrnut ve formě fotodokumentace:

Přílohy: 12.1 Čechy pod Kosířem (zámecký areál)

12.2 Gabrielov (Nový Dvůr)

12.3 Laškov, Krakovec a kaple sv. Antonína Paduánského

12.4 Náměšť na Hané (zámek a okolí)

12.5 Lusthóz

12.6 Kostely

12.7 Drobné sakrální objekty I

12.8 Drobné sakrální objekty II

12.9 Aleje a stromořadí, cesty I

12.10 Aleje a stromořadí, cesty II

6.1.6 Shrnutí poznatků

Průzkumy a rozbory, které byly provedeny na základě historických podkladů i současných dat, si kladly za cíl vyhodnotit, zda v sobě krajina řešeného území nese či nenesé prvky záměrné kompozice.

Poznatky z průzkumů historických mapový děl prokázaly přítomnost krajinné kompozice vztahující se k zámku Náměšť na Hané. Zámek je obklopen parkem na kruhovém půdorysu a z něj vybíhají lipové aleje do čtyř světových stran. Severní alej směřuje ke zřícenině bývalého hradu, který poblíž stál, a na této trase byla vystavěna také zámecká kaple. Jižní alej má vizuální vazbu na nedalekou hájenku Lusthóz, západní alej směřuje na údolí řeky Šumice, neboli Terezké údolí. Alej hlavní směřuje od zámku do městečka a vizuálně odkazuje na Svatý Kopeček u Olomouce.

Zámek je situován na vyvýšeném místě, lesní porosty Terezkého údolí má na pozadí. Z okolí zámku je široký rozhled nejen na městys Náměšť na Hané, ale i do širokého okolí. Na základě dostupných dobových vyobrazení lze jednoznačně říci, že zámek byl postaven jako dominanta okolí, měl reprezentovat rod Harrachů, kteří se dle dostupné literatury inspirovali u staveb italských vil, čemuž stavba zámku na vyvýšeném místě, taktéž odpovídá. Jako kompoziční vazba je uvažována i cesta údolím řeky Šumice, z Náměště na Hané do Laškova k Dolnímu mlýnu.

Hájenka Lusthóz je situována na strategickém vyvýšeném místě. Spojuje ji vizuální vazba se zámek v Náměšti a je odsud výhled do dalekého okolí. Na historických mapových podkladech je znázorněn, od ní vedený lesní průsek, později alej, ani jedna z možných fyzických kompozičních vazeb se nedochovala. Podobně je situována hájenka nad obcí Luděřov, která vykazuje vizuální vazby na Černou věž a kostel sv. Jakuba v Drahanovicích. Je odsud široký rozhled do okolí. Zámek v Čechách pod Kosířem spolu s parkovým areálem představuje cenný kompoziční prvek. K němu náleží také Nový Dvůr neboli Gabrielov, okrasný statek, jež se bohužel nezachoval, pouze základy jeho budov a historické stopy po hospodářství. Zámek spolu se statkem je spojen cestní sítí, romantického charakteru.

Kaple sv. Antonína Paduánského na hoře Světině poblíž Krakovce má vizuální vazbu na Boží muka na okraji obce Laškov i Krakovec. Z místa od kaple je rozhled do okolí a zároveň je kaple dominantou okolní krajiny. Na základě již zmíněných průzkumů a rozborů byly získané poznatky ověřeny v terénu a shrnuty do níže uvedené mapy, která vyjadřuje stupeň zachování kompozice.

Shrnutí poznatků viz. Přílohy 13. Aktuální stav kompozice - vyjádření stupně zachovalosti

Jako existující kvalitní kompoziční prvky byly vymezeny zámek, zřícenina Hradu a kostel v Náměšti na Hané, Dolní zámek je existující, ale ve špatném kvalitativním stavu. Zámecký park je kompoziční plocha existující kvalitní. Kompoziční vazby existující kvalitní jsou zastoupeny vizuální vazbou mezi zámek v Náměšti na Hané a bývalou hájovnou Lusthóz (existující ve špatném kvalitativním stavu), dále vizuální vazba náměšťského zámku na Svatý Kopeček u Olomouce. Cesta romantického charakteru údolím řeky Šumice, z Náměště na Hané do Laškova, je taktéž hodnocena nejvyšším kvalitativním stupněm. Zámecké aleje vybíhající od zmíněného zámku představují kompoziční vazbu fyzického charakteru, existující, ale ve špatném kvalitativním stavu. Neexistující, ale obnovitelná je kompoziční vazba mezi náměšťským zámek a Růžovým mlýnem na břehu říčky Šumice v Terezkém údolí. Lusthóz (bývalá hájenka) má kompoziční vazby, vizuálního charakteru, existující kvalitní na Černou věž a kostel v Drahanovicích, dále na kostel ve Slatinicích a na Svatý Kopeček u Olomouce. Na ten je taktéž

směřována vizuální kompoziční vazba (existující kvalitní) z hájenky nad Luděřovem.

Zámek v Čechách pod Kosířem a okolní park, představují kompoziční prvek a plochu existující kvalitní. Od nich je vedena fyzická kompoziční vazba v podobě cestní sítě na neexistující a neobnovitelný okrasný statek Gabrielov. Jižní svahy Velkého Kosíře se zachovalou cestní sítí romantického charakteru je kompoziční plochou existující a kvalitní. Jako existující, ale ve špatném kvalitativním stavu je vymezena kompoziční vazba – přímá cesta od zámku ke statku Gabrielov.

Kaple sv. Antonína Paduánského na hoře Světině a nedaleký zámek v Krakovci a v Laškově, jsou existujícími kompozičními prvky kvalitními. Hodnotné jsou kvalitní existující vizuální vazby mezi kaplí sv. Antonína Paduánského a ostatními drobnými sakrálními objekty v okolní krajině.

Hypoteticky lze stanovit, že zkoumané modelové území v sobě nese prvky krajinné kompozice. Nejsou však výsledkem činnosti jednoho člověka či rodu, ale vtahují se ke dvěma panstvím - Čechy pod Kosířem a Náměšť na Hané. Pro podrobnější zkoumání a přesné ověření by bylo vhodné provést úplné speciální rozborů vycházející z Metodiky identifikace komponovaných krajin (Kulišťáková, 2011).

6.2 Vegetační kompoziční prvky

6.2.1 Charakteristika a vymezení funkcí

Vegetační kompoziční prvky představují dochované stopy historie, které jsou ve vzájemné skladbě v rámci kompozice. Tyto hmotné jevy mají charakter vegetačního prvku, bodové, liniové či plošné struktury. Lze sem zařadit stromové rondely, aleje, stromořadí, les s průseky, zámecké zahrady či parky, bažantnice či obory.

Několik vegetačních kompozičních prvků se dochovalo i v rámci modelového území. Jejich lokalizace a prostorové vymezení je uvedeno v níže uvedené příloze.

Vegetační kompoziční prvky viz. Přílohy 14. Vegetační kompoziční prvky

Údaje o charakteru vegetačních prvků, jejich velikosti, vlastník či správce a kategorie ochrany jsou shrnuty v uvedené tabulce.

Charakteristika vegetačních kompozičních prvků viz. Přílohy 14.1 Vegetační kompoziční prvky - charakteristika

Zámecké aleje (1,2,3,4) vybíhající od zámku v Náměšti na Hané do čtyř světových stran, představují vegetační prvky liniového charakteru. Plochy výsadeb vlastní městyse Náměšť na Hané a toto území je památkově chráněné jako součást zámeckého areálu. Jedinci rodu *Tilia*, zde vysazení jeví zřetelné příznaky chátrání až dožívání, jedná se tedy o staré až dožívající jedince, u kterých už ustal přírůst. Je tedy pravděpodobná krátkodobá existence v přijatelném stavu, a proto by měla být navržena vhodná opatření, nejenom z hlediska kompozice, ale i kvůli bezpečnosti.

Stromořadí (6) je situované v návaznosti na zámecké aleje a od Náměště pokračuje směrem k obci Střížov. Jedná se o liniový vegetační prvek, v památkově chráněném území a na pozemcích městyse Náměšť na Hané. Stromořadí je složeno z jedinců rodu *Tilia* stejného stáří, respektive jsou to mladí jedinci, u kterých se dotváří typické vlastnosti dospělých jedinců. Toto stromořadí se jeví s dobrými předpoklady pro zachování tohoto stavu.

Kaštanová alej (7) je liniovým vegetačním prvkem směřujícím od zámecké aleje (2). Taktéž leží v památkově chráněném území, ve správě městyse Náměšť na Hané. Jak prozrazuje název, alej je vysazena z jedinců rodu *Aesculus hippocastanum*. Věková struktura a vitalita se jeví jako u zámeckého stromořadí, tedy se jedná o staré a dožívající jedince, u nichž se nepředpokládá dlouhodobá existence.

Výše uvedené liniové vegetační kompoziční prvky plní v tomto území především funkci estetickou, dále historickou, krajinnou a ekostabilizační.

Součástí zmiňovaného památkově chráněného území ve správě městyse Náměšť na Hané je i zmíněný zámecký park (5), který je navíc chráněn jako nemovitá kulturní památka. U dřevin v parku vysazených nebylo provedeno žádné hodnocení, které by přiblížilo jeho současný stav, neboť je dlouhodobě nepřístupný kvůli opravám zámeckých budov. Současný vzhled je dílem zahradníka Křemene z 30. let 20. století. Dle Pacáková-Hošťálková, (2004), je zde vysazeno na 20 druhů jehličin a 47 druhů listnatých dřevin. Mezi funkce zámeckého parku v Náměšti na Hané patří funkce historická, estetická a rekreační, případně edukativní.

Údolí řeky Šumice (11), které je vymezeno jako přírodní rezervace Terezké údolí a zároveň je součástí stejnojmenného přírodního parku, plní kromě krajinnou a ekostabilizační funkce, i funkci rekreační. Leží v katastru obce Náměšť na Hané, vlastníky pozemků je Česká republika a hospodaří na nich firma Lesy ČR. Jedná se o zařízené údolí, v němž meandruje říčka Šumice. Je zde mnoho mnoho populací ohrožených druhů rostlin a živočichů, což je jeden z důvodů ochrany.

Zámecký park (8) v Čechách pod Kosířem, zapsán jako nemovitá kulturní památka, plní funkci historickou, estetickou, rekreační a ekostabilizační. Pacáková – Hošťálková (2004) uvádí, že se jedná o dendrologicky velmi cenný a harmonicky komponovaný prostor. Původní dřevinné výsadby byly ve 2. polovině 19. století obohaceny o exoty. Na základě terénních šetření lze říci, že se jedná o krajinářský park bohatý na nepůvodní sbírkové dřeviny.

Jako vegetační kompoziční prvek byl vymezen i dvůr Gabrielov (9), který kromě hospodářských budov zahrnoval i sady a zahrady, které jsou myšleny vegetačním prvkem. Ty se sice spolu se statkem nedochovaly do původní podoby. Co zůstalo zachováno je struktura liniových vegetačních prvků na místě původních účelových komunikací a stromořadí. Pomocí náletů se zde rozšířily původní dřeviny, převážně keřového charakteru jako *Prunus spinosa*, *Ligustrum vulgare*, *Euonymus europaeus*, *Rosa canina* aj. U tohoto vegetačního plochy je zajímavý vývoj po ustání intenzivní činnosti člověka. Tato plocha tak plní krajinnou, ekostabilizační a historickou funkci.

Les s průseky (10), představuje lesní porosty Velkého Kosíře v katastrálním území obce Čechy pod Kosířem. Toto území bylo historicky formováno hospodářskou činností rodu Silva - Tarouců. Současně zde hospodaří firma Lesy ČR. Převážně se jedná o jehličnaté výsadby. Obzvláště cenné jsou však fragmenty acidofilních doubrav, které se v rámci tohoto vymezeného vegetačního prvku vyskytují. Mezi jeho hlavní funkce patří ekostabilizační, krajinnou a rekreační.

Zámecký park v Laškově (12) je plošným vegetačním prvkem, vymezeným v intravilánu obce, je volně přístupný a je v majetku a správě obce Laškov. Plní funkci estetickou, rekreační a

historickou. Nespadá do žádného ochranného režimu.

Stejně tak zámecký park v Krakovci, který je ale v soukromém vlastnictví a je nepřístupný pro veřejnost.

6.2.2 Propojení vegetačních kompozičních prvků a ochrany přírody a krajiny

Na základě vypracovaných mapových podkladů, respektive vymezení chráněných území a územního systému ekologické stability, byl vypracován mapový podklad, který propojuje zmíněné režimy ochrany s vegetačními kompozičními prvky.

Viz. Přílohy 14.2 Vegetační kompoziční prvky – propojení s ochranou přírody a krajiny a územním systémem ekologické stability

Prvky lokálního územního systému ekologické stability, které zde byly vymezeny, jsou prvky funkční. Nejsou zde zakresleny prvky navržené tedy nefunkční či dosud nezrealizované. Zámecké aleje (1,2,3,4) v okolí zámeckého parku v Náměšti na Hané jsou chráněny jako památné aleje. Zároveň jsou vymezeny jako interakční prvek liniového charakteru, lokálního územního systému ekologické stability spolu se stromořadím (6) a Kaštanovou alejí (7). Zámecký park v Náměšti na Hané (5) není vymezen v rámci ÚSES.

Zámecký park v Čechách pod Kosířem (8) je v rámci ÚSES vymezen jako lokální biocentrum, je součástí přírodního parku Velký Kosíř a budova zámku je díky výskytu vrápence malého evropsky významnou lokalitou. Dvůr Gabrielov (9) a les s průseky (10) jsou součástí obecně chráněného území, tedy přírodního parku Velký Kosíř.

Údolí řeky Šumice (11) je součástí přírodního parku Velký Kosíř, zároveň je částečně vymezeno jako přírodní rezervace. Zámecké parky v Laškově (12) a v Krakovci (13) nebyly vymezeny v rámci územního systému ekologické stability.

Na základě tohoto mapového podkladu nelze jednoznačně říci, zda je možné vegetační kompoziční prvky propojit se systémem územní ekologické stability. ÚSES je systém, který propojuje přirozená i pozměněná společenstva přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu. Jeho smyslem je posílit ekologickou stabilitu krajiny, její mimoprodukční funkce a zároveň uchovat významné krajinné prvky. Vegetační kompoziční prvky vznikaly cílenou činností člověka na základě kompozičního záměru, lidské zásahy jsou pro jejich uchování nutné.

Vegetační kompoziční prvky byly jednoduše vymezeny jako bodové, liniové a plošné, to odpovídá struktuře skladebných částí ÚSES, tedy interakční prvek, biokoridor a biocentrum.

Jedním z předpokladů jejich funkčnosti je jejich velikost, jako například minimální velikost biocentru nebo maximální délka biokoridorů. Dalším důležitým faktem systému ÚSES je udržování přirozeného genofondu krajiny, což nemohou například splňovat zámecké parky plně sbírkových druhů rostlin. Kolize možného propojení vychází již ze špatné interpretace zásad navrhování územního systému ekologické stability. Jak uvádí Kučera (2003) s prvky ÚSES jsou často spojována nerealistická a nepřiměřená očekávání, která nesouvisí s původním účelem ÚSES a jeho předpokládaným smyslem a významem.

6.3 Rozvoj a management modelového území

Další rozvoj a management potenciální kompozice modelového území by měl vycházet z doporučení stanovených na základě speciálních rozborů. Problematika ochrany komponovaných krajín není ošetřena komplexně, ale spadá do ochrany přírody a krajiny, resortu kultury a územního plánování. Zákonitě tak musí docházet ke střetu zájmů. Například zámecký park v Čechách pod Kosířem je součástí přírodního parku Velký Kosíř a zároveň je chráněn jako nemovitá kulturní památka. Pro ochranu či obnovu komponovaných krajín je tedy nutné propojit všechny formy ochrany a plánování k problematice se vztahující.

Rozvoj modelového území potenciálně komponované krajiny by měl vycházet z principů uspořádání prostoru, které vychází ze zachování kompozičních vztahů a prvků. V krajíně modelového území byly vymezeny vizuální spojitosti, ve formě pohledů, které by měly být zachovány. Dále by měly být zachována dominantnost kompozičních prvků. Důležitým principem je také zachování charakteru okolní krajiny, který je podmíněn zástavbou území a jejím hospodářským využitím.

Jech (in Kubeša, 2010), shrnul předpoklady úspěšného managementu ochrany, obnovy a rozvoje o zájmová území komponovaných kulturních krajín do systému osmi základních os, ze kterých systematicky vycházejí další aktivity. Patří sem **historie** (ochrana a obnova památek), **příroda** (ochrana a obnova přírodního prostředí včetně přírodních kulturních prvků), **krajina** (obnova historických vazeb), **genius loci** (ochrana a podpora charakteristického rázu území), **kultura** (věda, výzkum, umění, kultura a sport), **rozvoj** (správa a socioekonomický rozvoj území), **veřejnost** (zapojení veřejnosti), **image** (informace a propagace území).

Uvedené osy by měly představovat nástroje a struktury základního managementu zájmového území. S ohledem na územní souvislosti by do managementu a rozvoje o komponované krajiny měla být zapojena celá státní správa i samospráva. Neopominutelná je

činnost občanských sdružení a iniciativ, která mají kontrolní a iniciační charakter v této problematice.

7. DISKUSE

Předmětem této práce je komponovaná krajina, jejíž prokázání v tomto modelovém území je diskutabilní. Krajina není na první pohled jasně komponovaná, přítomny jsou pouze dílčí kompozice vztahující se k dominantám daného prostoru. Přítomny jsou také vizuální vazby, které nemají charakter přímých os, jak bývá obvyklé u komponovaných krajin, ale otevírají divákovi určitý prostor v širokém úhlu pohledu, jako panorama. Na základě dokladů o hospodaření v této krajině, lze říci, že kompozice byla částečně podřízena funkčnímu využití, zemědělskému a lesnímu hospodářství. Nepřítomnost hlavní kompoziční osy a charakter menších kompozic se dá vysvětlit tím, že modelové území bylo vymezeno jako větší územní celek katastru několika obcí a ne jako historické území určitého panství či rodu.

Práce by měla poskytnout informace o tom jak přistupovat k potenciálně komponovaným krajinám, což vyžadovalo komplexní a hlavně důkladný pohled na krajinu modelového území. Autorka si je proto vědoma nedostatků práce, které mimo jiné pramení z jejich nedostatečných zkušeností s touto problematikou, která vyžaduje široký multioborový záběr. Navíc problematika komponovaných krajin, není zakotvena v legislativě, tudíž nemá stanovenou formu a charakter ochrany. Tento fakt prokazuje, že fenomén komponovaných krajin není dostatečně prakticky zakotven, tudíž je většinou opomíjen.

Jedním z cílů práce bylo možné propojení územního systému ekologické stability krajiny spolu s vegetačními kompozičními prvky. Je tedy nutné vědět co je za potřeby, aby se stávající vegetační prvek stal součástí tohoto systému. Zásadní je mnohdy opomíjený fakt, že ÚSES nezajišťuje samotnou ekologickou stabilitu, ale že vytváří její kostru a zajišťuje nezbytné prostorové předpoklady. Samotné skladebné prvky jsou vymezeny nejenom minimálními prostorovými parametry, ale i svými ekologickými rámci. Důležitým faktem pro vymezení ÚSES je také rozmanitost potenciálních přírodních ekosystémů v řešeném území. Územní systém ekologické stability je problematikou, která nese svá úskalí při samotném navrhování.

Na formování krajiny se podílelo a podílí nepřehledné množství aspektů, které je důležité nejen správně rozklíčovat, ale pro další plánování také správně uchopit v rámci dané problematiky.

Střety v ochraně komponovaných krajin vycházejí z nejednotné legislativy, ve formě ochrany jejích dílčích prvků, kdy jeden prvek, například zámecká zahrada, může být chráněn zákonem o státní památkové péči i zákonem o ochraně přírody a krajiny. V rámci rozvoje a péče o identifikované komponované krajiny je důležité nejenom důkladně prozkoumat dané území na všech možných úrovních, ale také podrobné vymezení hodnot a problémů daného území. Není

jednoduché vystihnout všechny aspekty této problematiky, důležitý je proto citlivý a individuální přístup k dané věci.

8. ZÁVĚR

Tato diplomová práce se zabývala problematikou komponovaných krajín. Teoretická část se zaměřila na přírodní podmínky a historický vývoj modelového území. To bylo na základě rozborů a průzkumů Metodiky identifikace komponovaných krajín (autor: Kulišťáková a kol., 2014) vyhodnoceno z hlediska pravděpodobnosti kompozice. Na základě všech získaných poznatků byl vysloven názor, že krajina modelového území nese prvky krajinné kompozice. Důkazem je množství zachovaných kompozičních prvků neboli hmotných jevů, navíc se zachovala většina kompozičních vazeb převážně vizuálního charakteru. Získané poznatky by měly být dále prozkoumány a rozvíjeny pomocí speciálních rozborů. Výsledky by mohly být následně použity pro další územní rozvoj tohoto území. Cenným poznatkem jsou možnosti přístupu k potenciálně komponovaným krajínám. Jako vhodná cesta se jeví vytvořit program péče, které by zahrnoval všechny nástroje a struktury managementu daného území a které by zaštiťovaly skupiny správního, organizačního i hospodářského charakteru. Celý program by mohl být řízen občanským či jiným iniciativním sdružením, které by mělo kontrolní a iniciační úlohu.

Dále byly popsány vegetační kompoziční prvky, které v krajině můžeme dodnes najít, byla vymezena jejich funkce. Většinou se jednalo o aleje a stromořadí či zámecké parky, ale byla zastoupena i krajinná zeleň. Dále byla ověřena možnost jejich propojení s územním systémem ekologické stability. Což se neprokázalo vzhledem k problematice navrhování územního systému ekologické stability jako vhodné řešení. Nevylučuje se však neboť projekt ÚSES součástí provádění pozemkových úprav, dále územně plánovací dokumentace, vodohospodářských, hospodářských lesních plánů a jiných dokumentů pro ochranu a obnovu krajiny.

Identifikace komponovaných krajín nám dává možnost prohloubit naše vědomí o kulturní identitě krajiny ve které žijeme. Poznáním jejích kvalit a citlivým přístupem ke krajině samotné, bychom mohli docílit zvýšení kvalit našeho života.

9. SOUHRN A RESUME

Diplomová práce na téma „Komponovaná krajina – analýza a návrh péče“ se zabývala identifikací komponovaných krajin. Literární přehled shrnuje hlavní typy a charakteristické znaky komponovaných krajin, a jejich období vzniku. Vybrané modelové území bylo ověřeno z hlediska pravděpodobnosti kompozice, na základě metodických východisek Metodiky identifikace komponovaných krajin Ústavu plánování krajiny. Pro ověření předpokladu krajinné kompozice byly kromě terénních šetření provedeny průzkumy historických i současných, mapových a obrazových podkladů, studium literatury a pramenů.

V další části se práce zabývá vegetačními kompozičními prvky a jejich možným propojením s územním systémem ekologické stability. Dále byly uvedeny základní principy péče o potenciálně komponované krajiny.

Klíčová slova: komponovaná krajina, územní systém ekologické stability, vegetační kompoziční prvek

The thesis on the topic „Designed landscape – analysis and proposed care” is interested in identification of designed landscape. The first part summarizes the main types and characteristics of designed landscape and the time of their formation. Selected model area was studying by methodics based on Methodics of identification designed landscape, which was created by Department of landscape planning. Besides landscaping survey, there were explored historical and also contemporary maps, picture data and literature and other sources.

The next part is interested in designed vegetation elements and their possible link with territorial system of ecological stability. Also there are some elementary principles about care of potentially designed landscape.

Key words: designed landscape, territorial system of ecological stability, designed vegetation element

10. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

10.1 Literatura a zdroje

BÍNA, Jan, DEMEK, Jaromír.: *Z nížin do hor: geomorfologické jednotky České republiky*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2012, 343 s. ISBN 978-80-200-2026-0.

BUČEK, Antonín. [online]. UTOK [cit. 2015-04-20] Dostupný z www: <<http://www.utok.cz/node/242> />

CÍLEK, Václav, LOŽEK, Vojen, MUDRA, Pavel.: *Obraz krajiny: pohled ze středních Čech*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2011, 310 s., [32] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-7363-205-2.

CULEK, Martin.: *Biogeografické členění České republiky*. Praha: Enigma, 1995, 347 s., příl. ISBN 80-85368-80-3.

CULEK, Martin.: *Biogeografické členění České republiky II. díl*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2005, 589 s. ISBN 80-86064-82-4.

ČECHY POD KOSÍŘEM [online]. Čechy pod Kosířem. [cit. 2015-01-05] Dostupný z www: <<http://www.cechypk.cz/historie-obce-v-kostce>>

ČERNÁ VĚŽ [online]. Černá věž v Drahanovicích. [cit. 2015-01-05] Dostupný z www: <<http://www.cernavez.cz/index.php?nid=11512&lid=cs&oid=2869292>>

ČERŇANSKÝ, M.: Lidová architektura; Krajinná památková zóna. [online]. 2000-2013 [cit. 2014-10-25]. Dostupné z: <http://www.lidova-architektura.cz/ochrana-pamatky/krajina/krajinne-pamatkove-zony.htm>

ČURDA, J.: *Soubor geologických a účelových map ČR. Hydrogeologická mapa ČR*. List 24-22 Olomouc. Měřítko 1 : 50 000. Čes. geol. Úst. Praha. 1998

DRAHANOVICE [online]. Obec Drahanovice [cit. 2015-01-05] Dostupný z www: <<http://www.obecdrahanovice.cz/index.php?nid=8085&lid=cs&oid=1484927>>

ERLECOVÁ, Ivana, FIFKOVÁ, Renáta. Zámecký park v Čechách pod Kosířem - stav a údržba v roce 2010. *Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci. Přírodní vědy*, 2010, 299, s. 98-100. ISSN 1212-1134.

ETS 176 – *Evropská úmluva o krajině* [online]. Florencie: Rada Evropy, 2000. [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva/\\$FILE/OZV_cesky_text_EoUK_20120125.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/evropska_umluva_o_krajine_smlouva/$FILE/OZV_cesky_text_EoUK_20120125.pdf)

FIALA, Jiří. *Přírodní park Terežské údolí*. Olomouc: Jiří Fiala, 2003. 56 s. ISBN 80-239-1212-7.

FIALA, Jiří. *Pověsti a pohádky Terežského údolí*. Prostějov: Jan Pospíšil, 2013. 54 s. ISBN 978-80-260-4674-5.

FÍŘTOVÁ, Barbora.: *Studie komponované krajiny Štýrského ústí*. 2013. Diplomová práce. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta. Vedoucí práce Alena Salašová.

GOJDA, Martin.: *Archeologie krajiny: vývoj archetypů kulturní krajiny*. 1.vyd. Praha: Academia, 2000, 238 s. ISBN 80-200-0780-6.

GOLEŠOVÁ, Tereza.: *Historické krajinné struktury - jejich význam a funkce v krajině* [online]. 2009 [cit. 2015-03-28]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta. Vedoucí práce Vladimír Herber. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/77708/prif_m/>.

GRAČKA, František. *Čechy pod Kosířem*. Čechy pod Kosířem: Obec Čechy pod Kosířem, 2000. 62 s.

GRAČKA, František. *Silva-Taroucové v Rakousku-Uhersku a jejich historický přínos pro náš hanácký kraj*. [Čechy pod Kosířem: s.n.], 2008. 47 s.

HÁJEK, Pavel. *Česká krajina a baroko: urbanismus českého baroka na příkladu města Jičína a jeho okolí*. Vyd. 1. Praha: Malá Skála, 2003, 66 s. ISBN 80-902777-6-4.

HENDRYCH, Jan.: Historická kulturní krajina – krajina jako památka. In *Tvář naší země - Krajina jako kulturní prostor*. 1.vyd. Lomnice nad Popelkou: Studio JB, 2002, s: 114 – 123, 185 s. ISBN 80-86512-14-2.

HENDRYCH, Jan. *Tvorba krajiny a zahrad III.: historické zahrady, parky a krajina, jejich proměny, kulturně historické hodnoty, význam a ochrana*. 1. vyd. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2000, 163 s., [62] l. obr. příl. ISBN 80-01-02230-7.

HUBA, M.: *Historické krajinné struktury*. Bratislava: Odborná příloha MV SZOPK, 1988, 62s.

JANČURA, P.: Súčasná a historická krajinná štruktúra v tvorbe krajiny. In: *Životné prostredie*. Bratislava: Ústav krajinej ekológie SAV, 1998, roč. 32, č. 5. ISSN: 0044-4863. Dostupné z: <<http://www.seps.sk/zp/casopisy/zp/1998/zp598/jancura.htm>>

KAUEROVÁ, Vlasta, KOUDELA, Miroslav. *Paměti obce Slatinice*. Olomouc: Danal, 2000. 143 s. ISBN 80-85973-78-2.

KLASICISMUS [online]. ARTMUSEUM .[cit. 2014-11-11] Dostupné z www: <<http://whc.unesco.org/en/culturallandscape/>>

KOMPOVANÁ KRAJINA [online]. Unesco. [cit. 2014-11-10] Dostupný z www: <<http://whc.unesco.org/en/culturallandscape/#1>>

KONEČNÝ, Karel. *Svatý Antonín na Světinské hoře v Krakovci: Průvodce kaplí*. Laškov: MO KDU - ČSL, 1995. 24 s., obr. příl.

KRAJINNÝ RÁZ [online]. AOPK ČR.[cit. 2014-11-05] Dostupný z www: <<http://www.ochranaprirody.cz/obecna-ochrana-prirody-a-krajiny/krajiny-raz-a-vystavba/>>

KRAKOVEC [online]. Turistika.cz [cit. 2015-01-05] Dostupný z www: <<http://www.turistika.cz/mista/krakovec-mistni-cast-laskova>>

KUBEŠA, Petr: *Komponovaná kulturní krajina a možnosti její obnovy a zachování*. 1.vyd. Olomouc: Národní památkový ústav, 2010. ISBN 978-80-86570-17-4.

KUČERA, Petr [online]. 10 nejslavnějších mýtů v návrhu biocenter a biokoridorů ÚSES, 2003 [cit. 2015-04-24] Dostupný z www: http://tilia.zf.mendelu.cz/~xkucera0/pr_habil/!10_mytu.htm

KULIŠŤÁKOVÁ, Lenka (editor), FLEKALOVÁ, Markéta, KUČERA, Petr, MATÁKOVÁ, Barbora, SALAŠOVÁ, Alena, ŠTĚPÁNOVÁ, Dana.: *Komponované krajiny*. Vyd. 1. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2011, 78 s. ISBN 978-80-7375-536-2.

KULIŠŤÁKOVÁ, Lenka, KUČERA, Petr, SALAŠOVÁ, Alena, FLEKALOVÁ, Markéta, MATĚJKA, Daniel, PAVLAČKOVÁ, Katarína, SEDLÁČEK, Jozef, VÍTOVSKÁ, Daniela, MATÁKOVÁ, Barbora, LACINA, Darek .: *Metodika identifikace komponovaných krajín*. Vyd. 1. V Brně: Mendelova univerzita v Brně, 2014, [187] s. ISBN 978-80-7375-997-1.

KULIŠŤÁKOVÁ, Lenka.: *Metody identifikace komponovaných krajín*. In: *Ochrana kulturní krajiny, hledání cílů, možností a pravidel*. Ed. Štréblová-Hronovská, Kateřina; Kupka, Jiří. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2013, 12 – 27. ISBN 978-80-01-05391-1.

KULTURNÍ KRAJINA [online]. Unesco. [cit. 2014-11-10] Dostupný z www: <<http://whc.unesco.org/en/culturallandscape/#1>>

KUPKA, Jiří.: *Krajiny kulturní a historické: vliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny*. Vyd. 1. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2010, 179 s. ISBN 978-80-01-04653-1.

KUPKA, Jiří.: *Komponovaná kulturní krajina*. In: *Člověk, stavba a územní plánování VI*. ČVUT v Praze, Fakulta stavební, 2012. Str. 90-96. ISBN: 978-80-01-05025-5

LÖW, Jiří. *Rukověť projektanta místního územního systému ekologické stability: Metodika pro zpracování dokumentace*. 1.vyd. Brno: Nakladatelství Doplněk, 1995, 122 s. grafické příl. ISBN 80-85765-55-1.

MACHOVSKÝ, Jan. *Region Haná: Bílsko, Čechy pod Kosířem, Čelechovice na Hané, Drahanovice, Hněvotín, Laškov, Loučany, Loučka, Luběnice, Lutín, Náměšť na Hané, Olbramice, Olšany u Prostějova, Pěňčín, Senice na Hané, Senička, Slatinice, Slatinky, Smržice, Stařechovice, Těšetice, Ústín, Vilémov*. Těšetice: Region Haná, 2007. [15] volných dvojlistů v obálce.

MANAGEMENT [online]. Wikipedie. [cit. 2014-11-05] Dostupný z www: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Management>>

MÜLLER, František. *Místní a pomístní jména Dražanské vrchoviny v dějinách a pověstech. Konicko a Bouzovsko. Plumlovsko, Dražansko a Vyškovsko*. Luhačovice: Atelier IM, 2004. 285 s. Souborné spisy Františka Müllera; sv. 4. ISBN 80-85948-56-7.

MUSIL, František a kol.: *Hrady a zámky na Moravě*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1987. 239 s. Edice A-Z na cesty. ISBN 27-012-87

NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ, Zdeňka.: *Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky: textová část*. 1.vyd. Praha: Academia, 1998, 341 s. ISBN 80-200-0687-7.

PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, Božena. *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. 2. vyd. Praha: Libri, 2004, 526 s., [32] s. barev. obr. příl. ISBN 80-7277-279-1.

PAPAJÍK, David. *Paměti obce Náměště na Hané*. Náměšť na Hané: Obecní úřad, 1996. 63 s. ISBN 80-85-973-20-0.

PETERKA, Miroslav. *I. sjezd rodáků ve Stařechovicích 8. září 1990*. Stařechovice: Obecní úřad, 1991. 40 s.

QUITT, Evžen.: *Klimatické oblasti Československa*. Praha: Academia, 1971, 73 s., [5] s. obr. příl.

SÁDLO, Jiří.: *Krajina a revoluce: významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny Českých zemí*. Vyd. 1. Praha: Malá Skála, 2005, 247 s. ISBN 80-86776-02-6.

SALAŠOVÁ, Alena.: *Krajinný ráz: teoretické východiska a metodické principy preventivního posuzování*. 2006. Habilitační práce. Mendelova univerzita, Zahradnická fakulta.

SALAŠOVÁ, Alena.: Budúcnosť komponovanej krajiny. In: *Sídlo-park-krajina III.: krajinnno-architektonická tvorba a vegetačné prvky v sídlach a krajine*. Nitra: SPU v Nitre, 2004, s. 78-82. ISBN 80-8069-467-6.

SALAŠOVÁ, Alena.: Kultúrna krajina a krajinárska tvorba. In: *Tvář naší země – Krajina domova*. 1. vyd. Lomnice nad Popelkou: Studio JB, 2002, 165 s. ISBN 80-86512-18-5.

SEMOTANOVÁ, Eva a kol.: *Česko: Ottův historický atlas*. Praha: Ottovo nakladatelství, 2007. 408 s. ISBN 978-80-7360-577-3.

SEMOTANOVÁ, Eva. *Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí*. 1. vyd. Praha: Libri, 2001, 263 s. ISBN 80-7277-078-0.

Seznam nemovitých kulturních památek ČR, © 2003-15 Národní památkový ústav, [online]. Národní památkový ústav [cit. 2015-03-25] Dostupný z www: <http://monumnet.npu.cz/pamfond/hledani.php>

SKLENIČKA, Petr.: *Základy krajinného plánování*. Vyd. 2. Praha: Naděžda Skleničková, 2003, 321 s. ISBN 80-903206-1-9.

SKLENIČKA, P., VOREL, I.: Komponované krajiny období baroka: Díl 1. Dochované stopy prostorové skladby, vizuální a významové znaky. In: *Pozemkové úpravy*, č. 60, Ministerstvo zemědělství – Ústřední pozemkový úřad v Praze, 2007, s. 20-24.

SKOKANOVÁ, Hana.: Funkčnost krajiny a ekosystémové služby; Management krajiny. [online]. 2012 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: http://www.zmeny-krajiny.cz/transeconet_sluzby.html

SOUČKOVÁ, E., JAŠKOVÁ, V., LEHOTSKÝ, T., ZATLOUKALOVÁ, E. a kol.: *Přírodní park Velký Kosíř: průvodce naučnou stezkou*. Prostějov: Český svaz ochránců přírody, 2009. 53 s.

ŠMÍD, Miroslav. *Rmíz u Laškova: pevnost kultury nálevkovitých pohárů*. 1. vyd. Olomouc: Archeologické centrum Olomouc, 2007. 88 s. Archeologické památky střední Moravy; sv. 14. ISBN 978-80-86989-07-5.

ÚZEMNÍ PLÁN [online]. Čechy pod Kosířem, 2014 [cit. 2015-04-20] Dostupný z www: < <http://www.cechypk.cz/obec/uzemni-plan#5>.

VACA, Josef. *Hanáckým krajem Mánesovým: S pověstí a zkazkou*. Náměšť na Hané: Klub přátel Náměště na Hané a okolí, 1995. 46 s.

VOJKOVSKÝ, Rostislav. *Náměšť: zřícenina hradu, dolní a horní zámek v Náměšti na Hané*. 1. vyd. Dobrá: Beatris, 2005. 27, [2] s. Putujeme po hradech a zámcích; sv. 46. ISBN 80-86737-51-9.

Zákon č. 20/1987 Sb., O státní památkové péči, v platném znění [online]. Ministerstvo kultury. [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/legislativa/29--Uplne-zneni-s-judikaturou.doc>

Zákon 114/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny [online]. Portál veřejné správy České republiky. ©2015 Ministerstvo vnitra. [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589e7dc0591c125654b004e91c1?OpenDocument>

ZÁMEK ČECHY POD KOSÍŘEM - HISTORIE [online]. Zámek Čechy pod Kosířem [cit. 2015-01-05] Dostupný z www: < <http://www.zamekcechy.cz/rubriky/zamek/>>

ZÁMEK NÁMĚŠŤ NA HANÉ [online]. Zámek Čechy pod Kosířem [cit. 2015-01-05] Dostupný z www: < <http://zamek.namestnahane.cz/historie/>>

ZATLOUKALOVÁ, Eva [online]. Národní registr pramenů a studánek [cit. 2015-04-10] Dostupný z www: < <http://www.estudanky.eu/4569-studanka-pod-kaplickou/>>

ZEMÁNKOVÁ, Lucie.: *Analýza historických krajinných struktur*. 2014. Diplomová práce. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta. Vedoucí práce Markéta Flekalová.

10.2 Mapové podklady

Archivní mapy [online], © Český úřad zeměměřičský a katastrální 2012 [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://archivnimapy.cuzk.cz/>

Císařské otisky stabilního katastru: Morava 1825-1843. Mapové listy: 1334-1, 2116-1, 1926-1, 0097-1, 1470-1, 1644-1, 2283-1, 1219-1, 0568-1, 2761-1, 2763-1, 0358-1, 2790-1, 2877-1, 0366-1. Český úřad zeměměřičský a katastrální, 2010.

Geologická mapa ČR [online], 1: 50 000. Mapové listy: 24-21, 24-22, 24-24. © Česká geologická služba 2014 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://mapy.geology.cz/geocr_50/

Geomorfologické členění ČR, [online] 2014 [cit. 2014-12-10]. Dostupné z: <http://geoportal.gov.cz/web/guest/map>

Historické letecké snímky, 1953, 1: 25 000, Podkladové letecké snímky poskytl VGHMÚř Dobruška, © MO ČR 2009. [online]. 2015 [cit. 2015-02-15] Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

Hydrogeologická mapa ČR, 1: 50 000. Mapové listy: 24-21, 24-22, 24-24. © Česká geologická služba 2014, [online]. 2015 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: http://mapy.geology.cz/hydro_rajony/

Mapa České republiky – Mapa okresů ČR, 1: 1 200 000. [online]. 2014 [cit. 2014-11-09]. Dostupné z: <http://www.mapaceskerepubliky.cz/mapa-okresu>

Mapa potenciální přirozené vegetace, [online] 2015 [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://geoportal.gov.cz/web/guest/map?openNode=Habitats%20and%20biotopes&keywordList=inspire>

Mapový server MapoMat [online]. ©Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2012 [cit. 2015-02-10]. Dostupné z: <http://mapy.nature.cz/>

Mapy 1. vojenského mapování. Morava 1764 – 1768. 1:28 800. Mapový list: Morava č. 38. [online]. 2015 [cit. 2015-02-10]. © 1nd Military Survey, Austrian State Archive/Military Archive, Vienna. © Laboratoř geoinformatiky Univerzity J.E.Purkyně © Ministerstvo životního prostředí ČR © Dostupný z: http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=900&lang=cs&z_width=1440&z_newwin=0&map_root=1vm&map_region=mo&map_list=m038

Mapy 2. vojenského mapování. Morava 1836-1852, 1: 28 800. Mapové listy: Morava - O_7_IV. [online]. 2015 [cit. 2015-02-12]. © 2nd Military Survey, Austrian State Archive/Military Archive, Vienna. © Laboratoř geoinformatiky Univerzity J.E.Purkyně © Ministerstvo životního prostředí ČR © Dostupný z: http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=900&lang=cs&z_width=1440&z_newwin=0&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=O_7_IV

Mapy 3. vojenského mapování. Morava 1876-1878, 1:25 000. Mapové listy: Morava 4158_3. [online]. 2015 [cit. 2015-02-10]. © Austrian State Archive/Military Archive, Vienna. © Laboratoř geoinformatiky Univerzity J.E.Purkyně © Ministerstvo životního prostředí ČR © Dostupný z: http://oldmaps.geolab.cz/map_root.pl?z_height=900&lang=cs&z_width=1440&z_newwin=0&map_root=3vmhttp://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=900&lang=cs&z_width=1440&z_newwin=0&map_root=2vm&map_region=mo&map_list=O_7_IV

Mapy pozemkového katastru. 1932, 1:5 000. [online]. 2015 [cit. 2015-02-10]. © 2004-2015 Český úřad zeměměřičský a katastrální. Dostupné z: <http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5&MarQParam0=618926&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>

Müllerovy mapy. Morava 1716, 1:180 000. Mapové listy: Morava č. 7. [online]. 2015 [cit. 2015-02-08] © Historický ústav AV ČR. Dostupné z: http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=900&lang=cs&z_width=1440&z_newwin=0&map_root=mul&map_region=mo&map_list=m007

Národní geoportál – INSPIRE [online]. © Český úřad zeměměřičský a katastrální, © Cenia, 2013 [cit. 2015-03-08]. Dostupné z: <http://geoportal.gov.cz/web/guest/map>

Turistická mapa ČR, © Seznam.cz, a.s., [online] 2015 [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://www.mapy.cz/turisticka?x=17.0845985&y=49.5640811&z=13>

Typologie české krajiny podle reliéfu, [online] 2014 [cit. 2014-12-10]. Dostupné z: <http://geoportal.gov.cz/web/guest/map>

Ortofoto ČR. Mapové listy digitální. © Český úřad zeměměřičský a katastrální 2015. Dostupné z: http://geoportal.cuzk.cz/WMS_ORTOFOTO_PUB/WMSservice.aspx

Půdní mapa ČR, 1: 1 000 000, [online] 2015 [cit. 2015-01-12]. Dostupné z: <http://geoportal.gov.cz/web/guest/map>

Základní mapa 1:10 000. © Český úřad zeměměřičský a katastrální 2014. Dostupné z: http://geoportal.cuzk.cz/WMS_ZM10_PUB/WMSservice.aspx

Základní mapa 1:50 000. © Český úřad zeměměřičský a katastrální 2014. Dostupné z: http://geoportal.cuzk.cz/WMS_ZM50_PUB/WMSservice.aspx

11. PŘÍLOHY

1. Lokalizace a vymezení území

2. Vymezení hranic modelového území

3. Rodové a majetkové poměry

4. Aktuální land use

5. Lidová architektura

6. Ochrana přírody a krajiny

7. Natura 2000 a EECONET

8. Územní systém ekologické stability

9. Historická kartografická díla – průzkumy a rozbory

9.1 Müllerovo mapování (1716)

9.2 I. vojenské mapování (1764-1768)

9.2.1 I. vojenské mapování (1764-1768) – schéma kompozice

9.2.2 I. vojenské mapování (1764-1768) – kompoziční body v detailu mapového výřezu I

9.2.3 I. vojenské mapování (1764-1768) – kompoziční body v detailu mapového výřezu II

9.3A Stabilní katastr (1825 – 1843)

9.3B Stabilní katastr (1825 – 1843)

9.3C Stabilní katastr (1825 – 1843)

9.3.1 Stabilní katastr (1825 – 1843) – schéma kompozice

9.3.2 Stabilní katastr (1825 – 1843) – kompoziční body v detailu mapového výřezu I

9.3.3 Stabilní katastr (1825 – 1843) – kompoziční body v detailu mapového výřezu II

9.4 II. vojenské mapování (1836 – 1852)

9.4.1 II. vojenské mapování (1836 – 1852) – schéma kompozice

9.4.2 II. vojenské mapování (1836 – 1852) – kompoziční body v detailu mapového výřezu I

9.4.3 II. vojenské mapování (1836 – 1852) – kompoziční body v detailu mapového výřezu II

9.5 III. vojenské mapování (1876 – 1878)

9.5.1 III. vojenské mapování (1876 – 1878) – schéma kompozice

9.5.2 III. vojenské mapování (1876 – 1878) – kompoziční body v detailu mapového výřezu I

9.6 Mapy pozemkového katastru (1932) – kompoziční body v detailu mapového výřezu I

9.7A Historické letecké snímky (1947 - 1956)

9.7B Historické letecké snímky (1947 - 1956)

9.7C Historické letecké snímky (1947 - 1956)

9.7.1 Historické letecké snímky (1947 - 1956) – schéma kompozice

9.7.2 Historické letecké snímky (1947 – 1956) – kompoziční body v detailu mapového výřezu

9.7.3 Historické letecké snímky (1947 – 1956) – kompoziční body v detailu mapového výřezu II

10. Současné mapové podklady – průzkumy a rozbory

10.1 Ortofotomapa (aktuální)

10.2A Turistická mapa

10.2B Turistická mapa

10.3 Základní mapa

10.3.1 Základní mapa – schéma kompozice

11. Dobová vyobrazení

11. 1 Dobová vyobrazení I

11.2 Dobová vyobrazení II

11.3 Dobová vyobrazení III

11.4 Dobová vyobrazení IV

11.5 Dobová vyobrazení V

12. Hmotné jevy – aktuální stav

12.1 Čechy pod Kosířem (zámecký areál)

12.2 Gabrielov (Nový Dvůr)

12.3 Laškov, Krakovec a kaple sv. Antonína Paduánského

12.4 Náměšť na Hané (zámek a okolí)

12.5 Lusthós

12.6 Kostely

12.7 Drobné sakrální objekty I

12.8 Drobné sakrální objekty II

12.9 Aleje a stromořadí, cesty I

12.10 Aleje a stromořadí, cesty II

13. Aktuální stav kompozice -vyjádření stupně zachovalosti

14. Vegetační kompoziční prvky

14.1 Vegetační kompoziční prvky – charakteristika

14.2 Vegetační kompoziční prvky - propojení s ochranou přírody a krajiny a územním systémem ekologické stability.